

Uppföljning av reformen
om bidrag för glasögon till
vissa barn och unga
mellan 8 och 19 år

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2017-10-1

Publicerad www.socialstyrelsen.se, oktober 2017

Förord

Detta är en slutrapport av Socialstyrelsens uppdrag att göra en uppföljning av reformen om bidrag för glasögon till vissa barn och unga.

Slutrapporten syftar till att redogöra för hur många flickor och pojkar som tagit del av bidraget till glasögon för vissa barn och unga. I uppföljningen har även vissa jämlikhetsaspekter studerats. Vidare redovisas hur landstingen administrerar bidraget och vad landstingens utformning av bidraget har inneburit för enskilda personer.

Ansvarig projektledare är Sharareh Akhavan och projektmedarbetare är Staffan Söderberg, Claes Falck, Åsa Lindberg och Agneta Calleberg. Elisabeth Wörnberg Gerdin är ansvarig enhetschef.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Innehåll	5
Sammanfattning	7
Uppdraget till Socialstyrelsen	9
Omfattning och avgränsning	10
Bakgrund	11
Relevant lagstiftning	11
Landstingens roll och betydelse	11
Målgruppen och deras behov av glasögon	12
Jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv	12
Metod och genomförande	14
Resultat	15
Resultat av landstingsenkäten	15
Effekter av landstingens utformning av bidraget för den enskilde	21
Jämförelse med Socialstyrelsens tidigare kartläggning 2013	30
Avslutande kommentarer	32
Referenser	34
Bilaga 1 – Lag (2016:35) om bidrag för glasögon till vissa barn och unga Svensk författningssamling 2016:35	35
Bilaga 2 – Förordning (2016:36) om bidrag för glasögon till vissa barn och unga Svensk författningssamling 2016:36	36
Bilaga 3 – Uppdrag att utbetala bidrag till landstingen för glasögonbidrag till barn och unga – Regeringsbeslut II: 3	38
Bilaga 4 – Enkät till alla landsting i riket – Uppföljning av glasögonbidraget till 8–19-åringar	42
Bilaga 5 – Enkätundersökning till hushåll – Uppföljning av reformen om bidrag för glasögon till vissa barn och unga	53
Bilaga 6 – Panelkrav för webbundersökningen	60
Bilaga 7 – Jämförelse mellan kartläggning av landstingens bidrag till glasögon och linser till vissa barn och unga 2013 och 2017	61

Sammanfattning

Socialstyrelsen fick i regleringsbrevet för 2016 i uppdrag att göra en uppföljning av reformen om bidrag för glasögon till vissa barn och unga 8–19 år.

Antal flickor och pojkar som har tagit del av bidraget

Totalt har 106 826 barn och unga mellan 8 och 19 år beviljats glasögonbidrag under perioden 2016-03-01 till 2017-02-28. Antalet flickor som har beviljats glasögonbidrag är högre än antalet pojkar trots att antalet pojkar är högre i befolkningen. 18- och 19-åringar med synnedsättning har fått glasögonbidrag i mindre utsträckning än de yngre åldersgrupperna.

Landstingets administration kring bidraget

Från mars 2016 har skillnaderna mellan olika landsting utjämnats när det gäller lägsta bidragsbeloppet och åldersgränsen. Tre landsting betalar högre belopp än 800 kr.

Mellan landstingen finns skillnader på fem viktiga områden:

1. om det går att få bidrag flera gånger per år om beloppet inte överstiger 800 kr
2. om den unge/vårdnadshavare behöver ”ligga ute med pengar”
3. om bidraget kan användas till synundersökning
4. om det finns kriterier för val av optiker
5. om det finns angivet riktvärde på lägsta synskärpa för att få glasögonbidrag (ett landsting anger riktvärde på synskärpa).

Lagen (2016:35) om bidrag för glasögon till vissa barn och unga tolkas olika i olika landsting. En del landsting anser att glasögonbidraget inte är en behovsbaserad rättighet enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, medan andra har en annan uppfattning. En del landsting har lagt tid på att handlägga, tolka lagen och skapa egna riktlinjer.

I de flesta fall informeras allmänheten om glasögonbidraget via optiker. Informationen inom landstingdag är idag i huvudsak tillgänglig via internet och för svensktalande medborgare.

Jämförelse med tidigare kartläggning

Jämförelsen med Socialstyrelsens studie från 2013 visar att det inte har skett några förändringar avseende bidrag för barn med grava synfel. Krav på medicinsk motivering och recept har tagits bort. Alla barn och unga med synnedsättning mellan 8 och 19 år kan få glasögonbidrag, vilket inte var fallet innan lagen infördes. Tidigare hade en del landsting en lägre åldersgräns än 19 år.

Effekten av landstingens utformning av bidraget för den enskilde

De flesta föräldrar och vårdnadshavare (70 procent) som har barn mellan 8 och 19 år med synnedsättning känner till glasögonbidraget. Av dem som känner till bidraget anger de flesta (79 procent) att de har använt bidraget. De flesta föräldrar och vårdnadshavare (73 %) uppger att bidragsbeloppet endast täcker delar av kostnaden för glasögonen eller linserna.

Av dem som besvarat enkätundersökningen uppger 18 procent att de har väntat och 10 procent att de har avstått från att köpa glasögon eller linser till sitt eller sina barn under de senaste 12 månaderna p.g.a. att de inte hade råd. Undersökningen visar vissa signifikanta skillnader mellan olika socioekonomiska grupper. Hushåll med låg inkomst har bättre kännedom om bidraget än hushåll med hög inkomst. Hushåll som hör till någon eller några av grupperna ensamstående, låg inkomst, låg utbildning och födda utanför Sverige uppger i högre grad att de väntat med eller avstått från inköp av glasögon eller linser på grund av att de inte hade råd. De har också i högre grad har fått avstå från andra nödvändiga inköp på grund av inköp av glasögon eller linser. En iakttagelse är att både hushåll med låg inkomst och/ eller låg utbildning och hushåll med medelinkomst och/eller medelutbildning har väntat med inköp av glasögon till sitt eller sina barn under de senaste 12 månader.

Bland de hushåll som känner till glasögonbidraget, liksom bland dem som har använt det, har en signifikant mindre andel väntat med att köpa glasögon eller linser till sitt/sina barn på grund av att de inte hade råd. Bland dem som har använt glasögonbidraget har också en signifikant mindre andel fått avstå från andra nödvändiga inköp på grund av inköp av glasögon eller linser i jämförelse med de hushåll som inte använt har använt bidraget. De som har sökt och använt glasögonbidraget är nöjda med att bidraget finns. Några synpunkter från förälder/vårdnadshavare är att beloppet ska höjas, bättre information om bidraget samt att bidraget även ska täcka kostnaden för synundersökning.

Avslutningsvis konstateras att uppföljningen kan sammankopplas med globala mål för hållbar utveckling i Agenda 2030, nämligen mål 3 (Hälsa och välbefinnande), mål 5 (Jämställdhet) och mål 10 (Minskad ojämlikhet).

Uppdraget till Socialstyrelsen

Socialstyrelsen fick den 13 oktober 2016 i uppdrag att göra en uppföljning av reformen om bidrag för glasögon till vissa barn och unga (S2015/07174/FS. S2015/01750/FS). Enligt uppdraget ska Socialstyrelsen

- a) följa upp hur många flickor och pojkar som tagit del av bidrag till glasögon för vissa barn och unga. I redovisningen ska eventuella skillnader över landet framgå.
- b) kartlägga landstingens administration kring bidraget. Socialstyrelsen ska även analysera vilken effekt landstingens utformning av bidraget har för den enskilde.

Resultaten ska jämföras med den kartläggning Socialstyrelsen gjorde 2013, som redovisades i rapporten Landstingens stöd till glasögon för barn – En kartläggning inom ramen för landstingens hjälpmedelsverksamhet. Uppföljningen ska också visa om reformen har påverkat tidigare bidrag för glasögon till åldersgruppen. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast 2 oktober 2017.

Omfattning och avgränsning

I uppdraget besvarar Socialstyrelsen följande frågor:

- Hur många flickor och pojkar uppdelat på ålder och folkbokföringsstatus, har tagit del av bidraget till glasögon från att bidraget trädde i kraft 2016-03-01 till 2017-02-28 (dvs. under bidragets första år) i hela riket?
- Föreligger det regionala skillnader?
- Hur har landstingen valt att administrera och utforma bidraget? Frågorna handlar om kriterier för val av optiker, procedur för ansökan av glasögonbidrag, beslutstid, antal avslag och orsak till avslag, ersättningssystem (synnedsättning i eller utanför bidraget, möjlighet att få bidrag flera gånger per år, krav på synnedsättning) och informationsspridning om glasögonbidraget till målgruppen.
- Har reformen påverkat tidigare bidragsnivå för glasögon till åldersgruppen och i så fall hur?
- Vilken effekt har landstingens utformning av bidraget för den enskilde?
- Har bidraget utnyttjats utifrån ett jämlikhetsperspektiv?

Bakgrund

Relevant lagstiftning

Den 1 mars 2016 trädde lagen (2016:35) om bidrag för glasögon till vissa barn och unga (bilaga 1) och förordningen (2016:36) (bilaga 2) om bidrag för glasögon till vissa barn och unga i kraft. Enligt lagen om glasögonbidrag ska landstinget lämna bidrag för kostnad för glasögon eller kontaktlinser till barn och unga mellan 8 och 19 år som omfattas av landstingets skyldighet att erbjuda hjälpmedel enligt 8 kap. 7 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL. Det innebär de som är bosatta inom landstinget eller kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas där. Det samma gäller den som erbjuds hälso- och sjukvård med stöd av lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. och lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Regeringen bedömer att en mer jämlik tillgång till glasögon motverkar att barn och unga som lever i familjer i ekonomisk utsatthet hamnar i utanförskap [1]. Bidragsgivningen till standardglasögon för barn och unga i åldern 8–19 år har tidigare sett olika ut i olika landsting. Vissa landsting har gett bidrag, andra inte, och nivåerna på bidraget har också varierat (Proposition 2015/16:71 Bidrag för glasögon till barn och unga s. 8–10).

Landstingens roll och betydelse

Samtliga landsting ger sedan tidigare bidrag till glasögon för barn från 0 till 7 år. Flera landsting har dessutom haft bidrag till glasögon för barn äldre än 8 år, för vissa typer av synfel. Därför beslöt regeringen att bidragshanteringen skulle ske genom landstingen, som redan hade uppbyggda system och strukturer för detta (Prop.2015/16:71 s. 8–10 och 13).

Socialstyrelsen gjorde 2013 en kartläggning av landstingens stöd till glasögon för barn [2]. Resultatet av denna kartläggning visade bland annat att:

- Det fanns stora skillnader i landstingens bidragsgivning för glasögon till barn och unga. Den skiljde sig åt både när det gällde bidragens storlek, vad bidrag gavs för och till vilka åldersgrupper.
- Alla landsting, utom Stockholms läns landsting, gav bidrag till standardglasögon eller kontaktlinser till barn i åldern 0–7 år, efter recept av ögonläkare.
- För barn 8–19 år gav fem landsting bidrag till standardglasögon med belopp som varierade mellan 300 kronor och 1000 kronor.
- Socialstyrelsen föreslog att landstingen skulle se över bidragsgivningen till glasögon för barn i syfte att minska skillnaderna mellan landstingen.

Socialstyrelsen fick 2016 i uppdrag att betala ut 120 miljoner kronor till landstingen enligt den fördelningsnyckel som regeringen hade räknat fram i

regeringsbeslutet (Regeringsbeslut II: 3 - 2016-03-03 S2016/01689/FST). Bidraget var en kompensation för landstingens ökade kostnader på grund av den nya lagen (bilaga 3).

Målgruppen och deras behov av glasögon

Lagen om bidrag för glasögon till vissa barn och unga omfattar alla barn mellan 8 och 19 år som är i behov av glasögon eller kontaktlinser, inklusive asylsökande barn samt barn som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Det nämns i lagens förarbeten att skälen till lagen är att bidra till jämlikhet. I lagens förarbeten framkommer att ”en mer jämlik tillgång på glasögon bedöms motverka att barn och unga som lever i familjer i ekonomisk utsatthet och i dag inte får bidrag för glasögon hamnar i utanförskap” (prop. 2015/16:71 s.10).

I Sverige rekommenderas synundersökningar vid 4 års ålder, i förskoleklass eller vid skolstart [3]. I många skolor erbjuds synundersökning både i förskoleklass och i årskurs ett.

Enligt Socialstyrelsens kartläggning från 2013 var cirka 12–13 procent av barnen i grundskoleåldern (8–16 år) i behov av glasögon eller kontaktlinser [2]. Majblommans Riksförbund angav år 2012 att andelen barn och unga i skolålder som kan behöva glasögon kan variera mellan 10 och 20 procent [4]. Under förutsättning att behovet är lika stort i åldern 17–19 år skulle detta innebära att antalet barn och unga i åldern 8–19 år som var i behov av glasögon under 2014 var cirka 169 400 (prop. 2015/16:71 s. 6). Byte av glasögon förväntas i genomsnitt ske vartannat år för hälften av målgruppen, medan vissa förväntas byta oftare (prop. 2015/16:71 s. 20).

Antal barn och unga i Sverige förväntas att öka under de kommande decennierna [5]. Dessutom visar forskning att andelen närsynta barn och ungdomar i Sverige har ökat [6]. Sammantaget pekar detta på att behovet av glasögon för barn och unga kommer att öka.

Vad gäller asylsökande, nyanlända och papperslösa barn och unga finns det inga studier eller statistik avseende deras synnedsättningar och i vilken utsträckning de genomgått synundersökning.

Jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv

Syftet med Sveriges jämlikhetspolitik är att se till att alla har samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla områden i livet [7]. Jämställdhet handlar om jämlikhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar och innebär att de ska ha samma möjligheter att forma samhället och sina egna liv. Området omfattar bland annat faktorer som makt, inflytande, ekonomi, hälsa, utbildning, arbete och fysisk integritet [8]. Glasögonbidraget bidrar till jämställdhetspolitiken genom att alla barn och unga oavsett kön får samma möjligheter och rättigheter i detta avseende under barn- och tonårsperioden, vilket kan ha stor betydelse för deras utbildning och fritidsaktiviteter. Förändringen förväntas ha störst betydelse för familjer med låga inkomster, där ensamstående kvinnor med barn är en stor grupp. Bidraget kan därför i

viss mån få positiv inverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män (prop. 2015/16:71 sid. 20).

Jämlikhet handlar om att människor oavsett bakgrund ska ha samma och lika rättigheter [9]. Ojämlighet i hälsa innebär systematiska skillnader avseende socioekonomiska bestämningsfaktorer för hälsa. Ojämlighet i hälsa uppstår när grupper av människor som redan är socioekonomiskt missgynnade utifrån perspektiven inkomst, makt och socialt status, hamnar i ytterligare utsatthet, relaterad till deras hälsa [10, 11]. Ur ett folkhälsoperspektiv är det viktigt att alla, oavsett bakgrund eller funktionsförmåga, ges möjlighet att delta på lika villkor i samhället. Folkhälsomyndigheten lyfte i sitt remissvar på lagförslaget att lagen ligger väl i linje med det övergripande folkhälsomålet att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Därmed bör reformen kunna bidra till att barn och unga, som är en prioriterad målgrupp inom folkhälsopolitiken, får förbättrade förutsättningar att delta i samhället på lika villkor, vilket bidrar till att barn kan leva och växa upp under goda förhållanden [12].

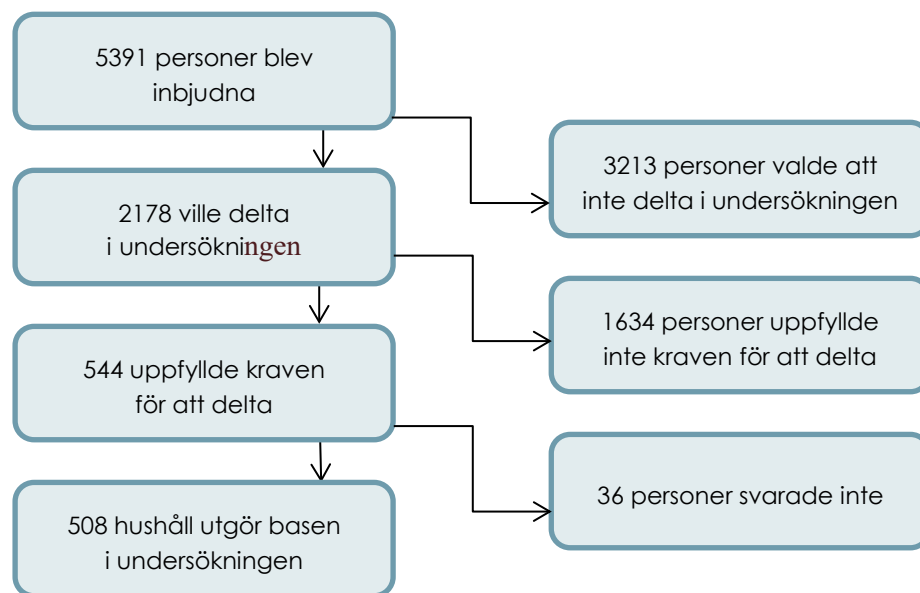
Metod och genomförande

För att kartlägga antalet flickor och pojkar som har fått glasögonbidraget skickade Socialstyrelsen ut en enkät (bilaga 4) till samtliga landsting i riket. Frågorna i enkäten formulerades så att jämförelse är möjlig med den kartläggning som genomfördes 2013 av Socialstyrelsen.

För att undersöka vilken effekt landstingets utformning av glasögonbidraget har haft för enskilda personer skickades dessutom en enkät (bilaga 5) ut till en webbpanel, bestående av privatpersoner i befolkningen. Totalt blev 5 391 medlemmar i panelen inbjudna till undersökningen och av dessa ville 2 178 att delta. Av dessa uppfyllde 544 personer (som var och en representerar ett hushåll) huvudkravet för att delta, vilket var att ha minst ett barn mellan 8 och 19 år i hushållet som har en synnedsättning. Av dem hade 508 svarat helt eller till minst 50 procent för köp av glasögon eller linser till sitt/sina barn under de senaste 12 månaderna.

Det interna bortfallet i undersökningen är generellt sett lågt, men är högre på vissa frågor. Bortfallet bör tas i beaktande när man analyserar enskilda frågor, såsom frågan om huruvida den unge/vårdnadshavaren avstått från eller väntat med att köpa glasögon/linser för att hen inte haft råd. En del skillnader är signifikanta¹ vilket redovisas i resultat delen.

Figur 1. Flödesschema för urval till undersökningen

*Varje person representerar ett hushåll

Bilaga 6 beskriver panelkrav för webbundersökningen, vad gäller urval och andra metodologiska frågor.

¹ VID 95 % SIGNIFIKANS FINNS EN RISK PÅ 5 % ATT DET MAN KUNNAT PÅVISA I STUDIEN INTE STÄMMER PÅ EN STÖRRE GRUPP MED LIKANDE FÖRSÖKSÖBJEKT. MED ANDRA ORD: DET VÄRDE SOM MAN HAR FÅTT FRAM AVVIKER SÅ MYCKET FRÅN ETT ANNAT VÄRDE ATT DET INTE ÄR TROLIGT ATT DEN AVVIKELSEN BEROR PÅ SLUMPEN.

Resultat

Resultat av landstingsenkäten

Samtliga 21 landsting svarade på enkäten, men alla svarade inte på alla frågor. De obesvarade frågorna gäller särskilt beviljat bidrag uppdelat på kön. De personer som har svarat på enkäten har haft olika befattningar inom landstingen, bland annat chefer på olika nivåer och handläggare, administrativ sekreterare, funktionshinderstrateg, hjälpmedelssamordnare, ekonomiadministratör, verksamhetsstrateg, samt hälso- och sjukvårdsstrateg.

Antal barn och unga som har tagit del av bidraget

Totalt har 106826 barn och unga mellan 8–19 år beviljats glasögonbidrag i enlighet med den nya lagstiftningen, under perioden 2016-03-01 till 2017-02-28. Tabell 1 visar även antalet barn och unga per landsting och uppdelat på flickor och pojkar för de landsting som redovisat sådana data². En iakttagelse är att fler flickor än pojkar har beviljats glasögonbidrag trots att antalet pojkar är högre i befolkningen. Vidare visar tabell 1 andelen barn och unga 8–19 år som har beviljats glasögonbidrag i respektive län. Högsta andelen barn och unga mellan 8-19 år som beviljats glasögonbidrag finns i Jönköpings län.

² EN DEL LANDSTING HAR INTE DATA UPPDELADE PÅ KÖN ELLER HAR INTE HAFT ADMINISTRATIVA RESURSER OCH TID FÖR ATT KUNNA SVARA PÅ FRÅGAN INDELAT I KÖN.

Tabell 1. Antal och andel barn och ungdomar 8–19 år i riket och respektive län, uppdelat på kön, som har beviljats glasögonbidrag under perioden 2016-03-01 till 2017-02-28

Landsting och regioner	Antal flickor	Antal pojkar	Totalt (Andel i procent som har beviljats glasögonbidrag)
Stockholm	11 621	8 361	19 982 (6,5)
Uppsala	-	-	2 839 (5,9)
Sörmland	-	-	3 084 (7,7)
Östergötland	2 653	1 942	4 709 (7,8) (varav 114 med icke registrerat kön) ³
Jönköping	3 865	3 002	6 867 (14,0)
Kronoberg	-	-	1 896 (7,1)
Kalmar	-	-	3 205 (10,5)
Gotland	315	223	538 (7,6)
Blekinge	-	-	2 285 (10,9)
Skåne	6 596	4 717	11 542 (6,6) (varav 229 med icke registrerat kön) ³
Halland	-	-	3 968 (8,9)
Västra Götaland	-	-	16 633 (7,5)
Värmland	1 634	1 853	3 678 (10,5) (varav 191 med icke registrerat kön) ³
Örebro	-	-	4 564 (11,6)
Västmanland	-	-	3 243 (9,1)
Dalarna	1 943	1 385	3 328 (9,0)
Gävleborg	-	-	3 227 (8,6)
Västernorrland	1 973	1 203	3 176 (9,8)
Jämtland Härjedalen	-	-	1 695 (10,3)
Västerbotten	1 922	1 320	3 403 (10,0)
Norrbottn	-	-	2 964 (9,5)
Totalt			106 826 (8,0)

Källa: Socialstyrelsen enkät till samtliga landsting 2017

Tabell 2 visar totalt antal barn och ungdomar mellan 8 och 19 år som är folkbokförda respektive ej folkbokförda (asylsökande, ensamkommande och papperslösa) och som har fått bidrag till glasögon eller linser under perioden 2016-03-01 till 2017-02-28. Alla landsting har inte haft tillgång till de efterfrågade uppgifterna och har inte alla kategorier inom gruppen ej folkbokförda.

Tabell 3 visar åldersfördelningen hos de som fått glasögonbidrag under perioden 2016-03-01 till 2017-02-28, uppdelat i födelseår. Siffrorna gäller de landsting som rapporterade information om ålder.

³ ICKE REGISTRERAD KÖN BLAND ANNAT PGA. ATT SÖKANDEN ÄR ASYLSÖKANDE, PAPPERSLÖS ELLER HAR SKYDDAD IDENTITET UTAN 4 SISTA SIFFROR I PERSONNUMRET

Tabell 2. Antal barn och ungdomar 8–19 år i riket, uppdelat på folkbokförda/ej folkbokförda, som har beviljats glasögonbidrag under perioden 2016-03-01 till 2017-02-28

Landsting	Antal folkbokförda	Antal ej folkbokförda	Totalt
Stockholm	19 759	223	19 982
Uppsala	2 739	100	2 839
Sörmland	-	-	3 084
Östergötland	4 595	114	4 709
Jönköping	6 645	222	6 867
Kronoberg	-	-	1 896
Kalmar	-	-	3 205
Gotland	521	17	538
Blekinge	2 190	95	2 285
Skåne	11 300	242	11 542
Halland	3 856	112	3 968
Västra Götaland	16 130	503	16 633
Värmland	3 487	191	3 678
Örebro	4 380	184	4 564
Västmanland	3 243	0	3 243
Dalarna	3 146	182	3 328
Gävleborg	3 118	109	3 227
Västernorrland	3 070	106	3 176
Jämtland Härjedalen	-	-	1 695
Västerbotten	3 242	161	3 403
Norrbottn	2 909	55	2 964

Källa: Socialstyrelsens enkät till samtliga landsting 2017

Tabell 3. Antal barn och ungdomar 8–19 år i riket, uppdelat på födelseår, som har beviljats glasögonbidrag under perioden 2016-03-01 till 2017-02-28 (i vissa landsting)

Landsting	Födda 1996–1998	Födda 1999–2002	Födda 2003–2009
Stockholms	2 466	6 768	10 748
Östergötland	642	1 725	2 342
Jönköpings	338	2 133	3 320
Gotland	68	197	273
Skåne	2 180	3 946	5 187
Värmland	445	1 107	1 935
Örebro	892	1 544	2 128
Dalarna	503	1 280	1 545
Gävleborg	488	1 168	1 571
Västerbotten	714	898	1 579

Källa: Socialstyrelsens enkät till samtliga landsting 2017

Landstingens administration och utformning av glasögonbidraget

Landstingens administration och utformning av glasögonbidraget beskrivs i denna uppföljning utifrån faktorerna kriterier för val av optiker, procedur för ansökan av glasögonbidrag, inklusive beslutstid, antal avslag och orsak till

avslag, ersättningssystem (synundersökning i eller utanför bidraget, möjlighet att få bidrag flera gånger per år) och informationsspridning om glasögonbidraget till målgruppen. Ett urval av dessa kriterier återfinns sammanställda i bilaga 7. I bilaga 7 finns även en sammanställning av landstingens beskrivningar av proceduren runt bidraget samt kommentarer på administration.

Kriterier för val av optiker

En majoritet av landstingen (18 landsting) anger att den unge/vårdnadshavaren kan välja fritt bland de optiker som är verksamma i länet. I vissa landsting kan den unge/vårdnadshavaren välja fritt utanför regionen så länge regionens regler för utbetalning av bidraget följs.

Tre landsting anger att det finns uppsatta kriterier för vilken optiker som kan väljas. Ett av dessa landsting har en överenskommelse med optikerfirmorna i länet. I ett annat landsting är tjänsten upphandlad utifrån optikerkompetens⁴. Det tredje landstinget anger att de bara har ett enda krav och det är att optikern har ansökt om att bli leverantör i deras webbsystem (vilket alla företag i länet redan gjort).

En del landsting har utvecklat webbsystem för att administrera bidragen. Optikern matar in personnumret i systemet i samband med att kunden beställer glasögon eller linser. Ett landsting förklarar att vid manuell hantering så har brukarna möjlighet att vända sig till valfri optiker, även onlineköp. Kriterier för att få ansökan om glasögonbidrag godkänd är att den sökande tillsammans med ifylld blankett även skickar in originalkvitto, synintyg och bevis på betalning vid onlineköp. För att kunna söka bidraget via det elektroniska faktureringsystemet så måste optikern först ha ansökt om att bli godkänd av landstinget.

Procedur för ansökan om glasögonbidrag

I 15 landsting är det optikern som ansvarar för ansökan till landstinget utifrån en fullmakt från den unga eller vårdnadshavaren. I fyra landsting är det den unga eller vårdnadshavaren som ansvarar för ansökan genom att skicka in en blankett som optikern har skrivit på, medan båda alternativen är möjliga i två landsting.

Det är sex landsting som har svarat ja på frågan om sökande själv behöver ligga ute med pengar när den unge/vårdnadshavaren själv ansvarar för ansökan om glasögonbidrag. Ett av dessa sex landsting svarar att "det kan ta tid" innan bidraget betalas ut och detta kan bero på att underlagen inte är korrekta och att de behöver ta kontakt med den sökande. Ett annat landsting förklarar att det kan bero på att det har kommit in många ansökningar.

Vissa landsting använder "syncentralen" eller "synverksamheten" för administration av glasögonbidrag. Vissa har utvecklat ett webbaserat handläggningssystem för glasögonbidrag, medan andra använder manuella rutiner. Landstingens egna beskrivningar av procedurerna återfinns i bilaga 7 (kolumnen övrigt).

Enligt resultatet från enkätundersökningen är det drygt en tredjedel av landstingen (8 landsting) som har planer på att förändra administrationen av ansökningarna eller fakturahanteringen avseende glasögonbidraget.

⁴ ANGÅENDE DETTA SVAR HÄNVISAS ÄVEN TILL SOCIALSTYRELSEN DELRAPPORTERING – 2016-12-13 (DNR 29258/2016) DÄR DET FRAMGÅR ATT DEN UPPHANDLING LANDSTINGET REFERERAR TILL ÄR DATERAD 2012.

Beslutstid

I en majoritet av landstingen tar det mindre än fem dagar från det att ansökan om glasögonbidrag har mottagits tills att ett beslut fattas (Tabell 4). I de landsting där processen tar 3–5 dagar är det fakturaprocessen som avgör hur lång tid handläggningen tar. Med fakturaprocess menas scanning av faktura, attestering m.m. I ett av landstingen måste en huvudattestant (chef) attestera fakturan för att bidraget ska kunna betalas ut, vilket tar mer än 5 dagar. Om optikerna är kopplad till ett webbsystem kan beslutstiden bli kortare och vissa landsting som har ändrat system från manuell hantering till webbfakturer har förkortat beslutstiden.

Tabell 4. Beslutstid hos olika landsting i hela riket

Beslutstid	Antal landsting
Mindre än en dag	5
1–2 dagar	4
3–5 dagar	4
Mer än 5 dagar	8

Källa: Socialstyrelsens enkät till samtliga landsting 2017

Antal avslag och skäl till avslag

Antal avslag

Antal ansökningar om glasögonbidrag som kom in till landstingen under perioden 2016-03-01 till 2017-02-28 och fick avslag visas i tabell 5. Elva landsting har inte statistik över avslag.

Skäl till avslag

De skäl för avslag som nämns är att de sökande är folkbokförda i annat län eller behöver komplettera sin ansökan med ett intyg från optikern. En annan orsak kan vara sökandens ålder d.v.s. att sökande inte är inom åldersintervallet för glasögonbidrag (oftast äldre). Ett landsting skriver att det redan hos optikern framgår om personen är berättigad till bidrag. Därmed ansöker ingen oberättigad om bidraget och följaktligen "avslås" inga ansökningar.

Andra skäl som landstingen nämner är att den sökande redan har fått bidrag eller har köpt sina glasögon/linser innan lagen trädde i kraft 2016-03-01. Att skicka en ny ansökan utan synförändring sedan den senaste godkända ansökan nämns också som en orsak för avslag av några av de landsting som har krav på synändring.

Tabell 5. Antal avslag på ansökan om glasögonbidrag under perioden 2016-03-01 till 2017-02-28

Landsting	Antal avslag
Stockholm	149
Uppsala	10
Jönköping	0
Kalmar	42
Gotland	0
Skåne	266
Halland	0
Örebro	0
Västmanland	36
Jämtland Härjedalen	3

Källa: Socialstyrelsens enkät till samtliga landsting 2017

Ersättningssystem

Kostnader för synundersökning

I de flesta landsting inkluderas inte kostnader för synundersökning i glasögonbidraget (Tabell 6).

Tabell 6. Synundersökningskostnader

	Antal landsting
Synundersökningskostnader ingår i glasögonbidraget	8
Synundersökningskostnader ingår inte i glasögonbidraget	12
Framgår ej av enkäten	1

Källa: Socialstyrelsens enkät till samtliga landsting 2017

I tre landsting ersätts synundersökningskostnader endast i samband med köp av linser/glasögon. I ett landsting räknar butikerna bort kostnaden för synundersökning (som är momsfri, och kunden betalar) innan de drar av bidraget om max 800 kr.

Möjlighet att få glasögonbidrag flera gånger per år

I de flesta landsting (13 landsting) är det möjligt för en 8–19-åring att få glasögonbidrag vid flera tillfällen under ett år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr. Av dessa 13 landsting förklarar sex att den unge/vårdnadshavaren kan få bidrag vid flera tillfällen (om totalbeloppet inte överstiger 800 kr) endast om synförändringen motiverar nya glasögon eller linser.

Inget landsting ger bidrag för att ersätta borttappade eller trasiga glasögon eller linser.

Krav på synskärpa

I de flesta landsting (20 landsting) anges inte något villkor för synskärpa till optikerna för att bli berättigade till glasögonbidraget. Det är bara ett landsting som anger vilken lägsta synskärpa som krävs för att en 8–19 årig ska kunna beviljas glasögonbidrag. Detta landsting har samtidigt den högsta andelen barn och unga mellan 8–19 år som har beviljats glasögonbidrag (Tabell 1 & bilaga 7).

Informationsspridning om glasögonbidraget till målgruppen

De flesta landsting har information om glasögonbidrag på landstingets webbplats eller på 1177.se. En del har även information i form av tryckta broschyrer.

Tre landsting har information om glasögonbidraget på annat språk än svenska. De flesta landsting (18 landsting) har tagit fram information till optikerna och tre landsting har tagit fram information avsett för papperslösa/asylsökande eller för personer som i sitt arbete möter dessa grupper.

Effekter av landstingens utformning av bidraget för den enskilde

Hushåll med behov av glasögonbidrag

Av samtliga 2541 barn och unga mellan 8–19 år som fanns i de hushåll vars representanter ursprungligen tackade ja till att ingå i webbpanel-undersökningen så hade 641 av dem en synnedsättning som krävde glasögon eller linser. Det motsvarar 25 procent.

Figur 2 förklarar de variabler som används i tabellerna framöver. Tabell 7 visar respondenternas civilstånd, inkomst, utbildning och födelseland. Majoriteten av de personer som svarar är sammanboende och svenskfödda samt har medelinkomst och medelutbildning.

Figur 2. Förklaring till variabler som används i tabeller

Utbildning

Låg= Ingen utbildning eller förgymnasial

Medel= Gymnasial utbildning

Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år

Hög= Högskoleutbildning minst 3 år

Hushållsinkomst

Låg (A) = Ensamstående 0–200 000 kr/år

Samboende 0–400 000 Kr/år

Medel (B) = Ensamstående 200 000–400 000 kr/år

Samboende 400 000–800 000kr/år

Hög (C)= Ensamstående över 400 000 kr/år

Samboende över 800 000kr/år

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Tabell 7. Civilstånd, inkomst, utbildning och födelse land för respondenterna i hushållsundersökningen

Demografisk karaktär (Bas = 508)	Andel (Procent)*
Hushållsinkomst	
Låg	15
Medel	50
Hög	23
Utbildning	
Låg	2
Medel	59
Hög	36
Civilstånd	
Ensamstående	24
Sammanboende	76
Födelse land	
Sverige	92
Annat land	7

*Alla respondenter har dock inte svarat på alla frågor. Internt bortfall för hushållsinkomst var 12 procent, för utbildning 3 procent, och för födelse land 1 procent
Källa: Hushållsundersökningen 2017

Kännedom om och användning av glasögonbidraget

Av de 508 personer som besvarat enkäten svarade 356 (70 procent) att de känner till landstingets glasögonbidrag. Hushåll med låg inkomst hade bättre kännedom om bidraget än hushåll med hög inkomst. Skillnaden är signifikant (Tabell 8).

Tabell 8. Kännedom om glasögonbidraget

Hushåll som har kännedom om glasögonbidraget (Bas = 508)	Andel (Procent)
Totalt	70
Hushållsinkomst	
Låg	78*
Medel	69
Hög	65
Utbildning	
Låg	54
Medel	69
Hög	73
Civilstånd	
Ensamstående	75
Sammanboende	69
Födelse land	
Sverige	70
Annat land	71

*95 % signifikant skillnad jämfört med höginkomsttagare

Källa: Hushållsundersökningen 2017

De flesta respondenter anger att de första gången hörde om glasögonbidraget via optikern (Tabell 9).

Tabell 9. Information om glasögonbidraget

Varifrån man hörde om bidraget första gången (Bas=356)	Andel (Procent)
Från landstinget	10
Från optikern	47
Via reklam	10
På annat sätt	34

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Av de 356 respondenter som svarade att de kände till glasögonbidraget har 79 procent köpt glasögon eller linser till sina barn de senaste 12 månaderna.

Orsaker till att inte använda bidraget

På frågan om orsaker till att glasögonbidraget inte använts svarade 177 personer. Orsaker som angavs var bland annat brist på information, inte hade behov av bidraget och att det var krångligt att söka bidraget (Tabell 10). Andra orsaker presenteras i tabell 11.

Tabell 10. Orsaker till att hushåll inte har använt bidraget

(Bas=177)	Andel (Procent)
Jag kände inte till bidraget och fick ingen information från optikern	16
Jag behövde inget bidrag	16
Jag tyckte det var för krångligt att söka bidraget	16
Annat (se tabell 17)	52

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Tabell 11. Andra orsaker till att man inte använt bidraget

Bas=67	Andel(Procent)
Har utnyttjat bidraget, men för mer än 12 mån. sedan	10
Köpte innan bidraget fanns	10
Har inte köpt glasögon sedan det infördes/det senaste året	18
Glömde bort det/Blev inte av	8
Sökte bidrag i efterhand/fick utbetalt i efterhand	15
För liten summa/hjälper inte ändå	5
Gäller ej linser/Trodde inte det gällde linser	6
Annat	21
Vet ej/Ej svar	7

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Hushåll som har avstått från andra nödvändiga inköp på grund av köp av glasögon eller linser till barn/unga

Tabell 12 visar att 22 procent av de som svarat på frågan, har avstått från andra nödvändiga inköp när de köpte glasögon eller linser till sitt barn/sina

barn. Tabellen redovisar svaren uppdelat på inkomst, utbildning, civilstånd och födelseland och visar signifikanta skillnader mellan hushåll med låg inkomst och hushåll med medel- eller hög inkomst. Skillnaden är även signifikant mellan hushåll med medelinkomst och hushåll med hög inkomst samt mellan hushåll med medel utbildning respektive hög utbildningsnivå. Det finns även signifikanta skillnader mellan ensamstående och sammanboende.

Tabell 12. Andel hushåll som anger att inköp av glasögon eller linser till barn/unga under de senaste 12 månaderna inneburit att hushållet fått avstå från andra nödvändiga inköp

Hushåll som fått avstå från andra nödvändiga inköp (Bas =377)	Andel (Procent)
Totalt	22
Hushållsinkomst	
Låg	43 **
Medel	22 ***
Hög	9
Utbildning	
Låg	38
Medel	25 ****
Hög	15
Civilstånd	
Ensamstående	33 *
Sammanboende	19
Födelseland	
Sverige	21
Annat land	36

*95% signifikant skillnad jämfört med ensamstående

**95% signifikant skillnad jämfört med medel-/höginkomsttagare

***95% signifikant skillnad jämfört med höginkomsttagare

****95% signifikant skillnad jämfört med de med högutbildning

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Respondenterna har svarat på frågan om de kan ange exempel på inköp som de har fått avstå ifrån. Detta var en fråga med flera svarsalternativ. Respondenterna kunde alltså kryssa för flera exempel om de önskade (Tabell 13).

Tabell 13. Exempel på vad hushållet har avstått från

(BAS= 83)	Andel (Procent)
Kläder/skor till mig själv eller till min partner	60
Fritidsaktiviteter för familjen	48
Resor för familjen	42
Egna glasögon	35
Kläder/skor till barnen	28
Sjukvård till mig själv eller till min partner	16
Mat	16
Sjukvård till barnen	7
Annat	1

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Tabell 14 visar andel hushåll som uppgivit att de avstått från andra nödvändiga inköp, uppdelat på kännedom om bidraget och användning av bidraget. Av de hushåll som känner till glasögonbidraget anger 20 procent att de har fått avstå från andra nödvändiga inköp, medan 28 procent av de som inte känt till bidraget svarar att de har fått avstå från andra inköp när de har köpt glasögon eller linser till sitt eller sina barn.

Av de hushåll som inte har använt bidraget anger 28 procent att de har fått avstå från andra nödvändiga inköp. Bland dem som har använt glasögonbidraget är andelen 17 procent. Skillnaden är signifikant (Tabell 14). Det betyder att de hushåll som har använt bidraget när de har köpt glasögon eller linser till sitt eller sina barn i mindre utsträckning än de som inte har använt bidraget har avstått från nödvändiga inköp.

Tabell 14. Andelen hushåll som anger att inköp av glasögon eller linser till barn/unga under de senaste 12 månaderna har inneburit att hushållet fått avstå från andra nödvändiga inköp (Procent)

(BAS = 377)	Kännedom om bidraget		Användning av bidraget	
	Känner till glasögonbidraget	Känner inte till glasögonbidraget	Har använt glasögonbidraget	Har inte använt glasögonbidraget
Har pga. inköp av glasögon eller linser fått avstå från andra nödvändiga inköp.	20	28	17	28 *

*95% signifikant skillnad jämfört med de som har använt bidraget

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Hushåll som väntat eller avstått från att köpa glasögon eller linser till barn eller unga för att de inte haft råd

Av 508 hushåll anger 18 procent att de någon gång under de senaste 12 månaderna har väntat med att köpa glasögon eller linser till sitt eller sina barn på grund av att de inte har haft råd. Tabell 15 visar signifikanta skillnader mellan ensamstående och sammanboende. Signifikanta skillnader finns även mellan medel-/låginkomsttagare i jämförelse med höginkomsttagare, låg-/medelutbildade i jämförelse med högutbildade och utlandsfödda i jämförelse med infödda svenskar.

Av hushållen i undersökningen har 10 procent någon gång under de senaste 12 månaderna avstått från att köpa glasögon eller linser till sitt eller sina barn på grund av att hushållet inte hade haft råd. De flesta hushåll som avstått är ensamstående med låg inkomst, låg utbildning och/eller födda i ett annat land. Signifikanta skillnader finns mellan hushåll med låg inkomst och hushåll med medel-/hög inkomst och även mellan hushåll med medelinkomst jämför med hushåll med hög inkomst.

Utlandsfödda avstår i högre utsträckning än infödda svenskar från att köpa glasögon eller linser till sitt eller sina barn på grund av att hushållet inte haft råd. Den skillnaden är signifikant.

Tabell 15. Andel hushåll som väntat eller avstått från inköp av glasögon eller linser till barn/unga under de senaste 12 månaderna (Procent)

Tabellen är uppdelad efter civilstånd, inkomst, utbildning och födelseland

	Civilstånd			Hushållsinkomst			Utbildning			Födelseland	
	Totalt	Ensamstående	Sammanboende	Låg	Medel	Hög	Låg	Medel	Hög	Sverige	Annat land
(Bas = 508)											
Väntat med inköp av glasögon eller linser.	18	26 *	16	39 **	17 ***	7	39 ****	22 ****	10	17	33 *****
Avstått med inköp av glasögon eller linser för att inte hade råd.	10	13	9	29 **	9 ***	2	31	12	7	9	26 *****

*95% signifikant skillnad jämfört med sammanboende

**95% signifikant skillnad jämfört med medel-/höginkomsttagare

***95% signifikant skillnad jämfört med höginkomsttagare

****95% signifikant skillnad jämfört med de med hög utbildning

*****95% signifikant skillnad i jämförelse med infödda svenskar

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Av dem som inte känner till eller inte har använt bidraget har 25 procent väntat med inköp av glasögon eller linser till sitt/sina barn (Tabell 16). Skillnaderna är signifikanta i jämförelse med dem som känner till och använt bidraget.

Tabell 16. Andel hushåll som någon gång under de senaste 12 månaderna har väntat med att köpa glasögon eller linser till sitt/sina barn (Procent)

(Bas = 508)	Kännedom om bidraget		Användning av bidraget	
	Känner till glasögonbidraget	Känner inte till glasögonbidraget	Har använt glasögonbidraget	Har inte använt glasögonbidraget
Har väntat med att köpa glasögon eller linser till sitt/sina barn.	15	25 *	14	25 **
Har avstått från att köpa glasögon eller linser till sitt/sina barn pga. att de inte hade råd.	8	15	8	11

*95% signifikant skillnad jämfört med de som känner till bidraget

**95% signifikant skillnad jämfört med de som har använt bidraget

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Tabell 17 visar antal månader som hushållet har väntat med att köpa glasögon eller linser till sitt/sina barn. De flesta har väntat 1–2 månader eller mer än 4 månader.

Tabell 17. Antal månader som hushållet har väntat med att köpa glasögon eller linser till sitt/sina barn

Tid man väntat	Andel (Procent)
Mindre än en månad	4
1–2 månader	34
3–4 månader	28
Mer än 4 månader	34

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Finansiering av köpet av glasögon eller linser

De flesta respondenter (63 procent) anger att de själva betalade med egna pengar direkt vid köpet den senaste gången de köpte glasögon eller linser till sitt/sina barn. Näst flest (55 procent) anger att de bekostade det senaste köpet av glasögon eller linser till sitt/sina genom bidrag från landstinget. Den tredje största gruppen (15 procent) anger att de betalade en del av summan med egna pengar direkt vid köpet. Mellan en och fyra procent av respondenterna anger att de använde banklån eller bidrag från socialtjänsten eller ideella organisationer för finansiering av köpet av glasögon eller linser. Hushåll med låg inkomst har använt glasögonbidraget mest (Tabell 18). Detta var en fråga med flera svarsalternativ, vilket innebär att respondenterna kunde kryssa i mer än ett svar om de ville. Signifikanta skillnader finns mellan hushåll med medelinkomst och hushåll med låg inkomst, samt mellan infödda svenskar och utlandsfödda i fråga om hur många som betalade med egna pengar direkt vid köpet.

Tabell 18. Hur finansierades det senaste köpet av glasögon eller linser till barn (ett eller flera) i hushållet (Procent)

	Civilstånd			Hushållsinkomst			Utbildning			Födelseland	
	To- talt	En- sam- stå- ende	Sam- man- bo- ende	Låg	Me- del	Hö- g	Låg	Medel	Hö- g	Sve- rige	An- nat land
(Bas = 377)											
Betalade hela summan med egna pengar	63	58	64	52	66 *	65	63	64	62	65 **	39
Med glasögonbidraget	55	59	53	58	53	55	25	56	55	54	61
Med avbetalning hos optikern	4	10	2	7	4	2	13	5	2	4	9
Betalade en del av summan med egna pengar	15	19	14	20	16	12	13	16	15	14	30

*95% signifikant skillnad jämfört med låginkomsttagare

**95% signifikant skillnad jämfört med utlandsfödda

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Hur stor del av kostnaderna som täcks av glasögonbidraget

Av de 206 hushåll som svarade på frågan om hur stor del av kostnaderna för glasögon eller linserna som täcktes av bidraget uppger 73 procent att endast delar av kostnaden för glasögonen eller linserna täcktes av bidraget. Att bidraget har täckt hela kostnaden för glasögonen eller linserna, inklusive synundersökning, anger 15 procent (Tabell 19).

Tabell 19. Hur stor del av kostnaderna för glasögonen eller linserna som täcktes av bidraget

(Bas=206)	Andel (Procent)
Hela kostnaden för glasögonen eller linserna inklusive synundersökning	15
Hela kostnaden för glasögonen eller linserna exklusive synundersökning	13
Endast delar av kostnaden för glasögonen eller linserna	73

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Av dem som svarade att bidraget till glasögon eller linser inte räckte svarade hälften (49 procent) att det berodde på att glasögonbågen kostade mer. Andra nämnde att slipning och synundersökning kostade mer (Tabell 20). De flesta respondenterna (92 procent) anser att det var smidigt att få bidraget beviljat och att få glasögon eller linser till barnet.

Tabell 20. Anledningar till att bidraget inte täckte hela kostnaden

(BAS=177)	Andel (Procent)
Glasögonbågen kostade mer	49
Den typ av slipning vi behövde kostade mer	29
Synundersökningen ingick inte	24

Källa: Hushållsundersökningen 2017

Respondenternas synpunkter på förutsättningarna för att få glasögonbidrag – frågor med öppna svar i hushållsundersökningen

Nästan alla som har skrivit kommentarer uttrycker att de är nöjda och uppskattar att glasögonbidraget finns. Respondenternas synpunkter redovisas i tre kategorier uppdelat efter inkomst och utbildning för att lyfta fram synpunkter från olika socioekonomiska grupper.

Några respondenter med låg inkomst anger att de önskar att bidragsbeloppet var högre och täckte större del av kostnaderna. Några önskar att synundersökningen borde inkluderas i bidraget. Här är några synpunkter från respondenter med låg inkomst och medel eller låg utbildning:

Enkelt att få bidraget men det täcker ju inte kostnaderna när det behövs specialslipade glas.

Man – 45 år

Jag tycker det är jättebra! Vi har inte alltid haft råd. Har fått prioritera om mat, kläder m.m. för att ha råd till glasögon.

Kvinna – 37

Den lilla summa man får är som ett piss i Oceanen. Tanken är god men då man har ungdom som behöver glasögon så är inte urvalet av subventionerade bågar så rockigt. Summan att få borde ålders anpassas mer.

Kvinna – 40 år

Oavsett synfel borde det vara GRATIS för alla barn. Vissa familjer har inte ens råd och avstår. Förnedrande och kränkande. När det gäller barn ska det inte vara en kostnadsfråga eller samhällsfråga.

Kvinna – 41 år

Det är ju bra med bidrag då glasögon är dyra och barnen växer ur dom fort.

Man – 43 år

Som skolor, både grundskola och gymnasium, borde bidraget vara högre för dem som har minst +/- 3.00 i styrka, då det krävs högbrytande glas (dyrare). ... det är ju ett hälsoproblem/handikapp.

Kvinna – 52 år

Några respondenter med medelinkomst med medel eller hög utbildning anger också att bidragsbeloppet är lågt. Följande synpunkter reflekterar deras tankar och idéer kring glasögonbidraget:

Det är kanon, om man känner till det:)

Man – 50 år

Bra men gör det inkomstbeprövat. Finns ingen anledning att jag som tjänar bra inte själv ska stå för kostnaden av ett par glasögon.

Man – 47 år

Borde vara obligatoriskt att optikerna informerar om bidraget!!

Man – 43 år

Tycker att det ska vara gratis med glasögon till barn upp till 19 år... I och med att vi har tre barn med synfel ... så blir det stora kostnader för oss då de oftast får byta glasögon en gång per år. Som ni förstår så har vi lagt ut stora summor på deras glasögon genom åren.

Kvinna – 36 år

Lågt bidrag med tanke på att barn inte är lika försiktiga med glasögon och man vill gärna ha något med lite kvalitet så det håller. Bidraget täcker endast billiga fula, dålig kvalitetsbågar samt dåligt glas.

Kvinna – 44 år

Bara positiv... Förut berodde det på vilket landsting man bodde i för att få bidraget Och hur mycket bidrag man fick. Nu får alla glasögonbidrag spela ingen roll vad i Sverige man bor.

Kvinna – 52 år

Några respondenter med hög inkomst och hög utbildning uttryckte att optikern borde informera om bidraget. De anger också följande synpunkter:

Tycker det är bra att det finns, glasögon behöver då inte bli en klassfråga.

Man – 54 år

Bra. Alla som behöver glasögon ska få det oavsett föräldrarnas inkomster.

Kvinna – 49 år

Det borde vara ett mycket högre belopp och inte olika i olika landsting.

Kvinna – 54år

Jämförelse med Socialstyrelsens tidigare kartläggning 2013

Socialstyrelsen ska i denna uppföljning jämföra resultatet med den tidigare gjorda kartläggningen (2013) – En kartläggning inom ramen för landstingens hjälpmedelsverksamhet, och om reformen påverkat tidigare bidrag för glasögon till åldersgruppen [2].

Jämförelse mellan alla landsting i riket

Enligt Socialstyrelsens kartläggning (2013) fanns ekonomiskt stöd för barn 8–19 år i alla landsting endast för barn och unga med grava synfel. Från 1 mars 2016 kan alla

barn och unga mellan 8 och 19 år som har synfel få linser eller glasögonbidrag. I de flesta landsting (18 landsting) har inte införandet av lagen om bidrag för glasögon till vissa barn och unga påverkat villkoren för de patienter 8–19 år som har behov av specialglasögon (t.ex. vid afaki, skelning). Ett av de tre landsting som har blivit påverkat av den nya lagen förklarar att de har harmoniserat bidragsbeloppen för samtliga övriga bidragsgrupper i samband med att villkoren för patienter 8–19 år infördes. Harmoniseringen (höjningen av de övriga bidragsbeloppen) beslutades och genomfördes under maj 2016. Ett annat landsting skriver att när det nya bidraget infördes såg de även över de övriga glasögonbidragen och höjde dessa genom ett politiskt beslut. De höjde även bidraget för barn 0–7 år som behöver standardglasögon till 800 kr. Det tredje landstinget som har blivit påverkat av den nya lagen anger att personer i behov av specialglasögon nu även har möjlighet att få bidrag för bågar, som de tidigare fick bekosta själva. Bilaga 7 visar en jämförelse av landstingets sätt att hantera och administrera glasögonbidraget under 2013 och 2017 och mellan olika landsting.

Socialstyrelsen konstaterade år 2013 att gällande regelverk om hjälpmedel lämnade utrymme för olika tolkningar i landstingen om vad som kan betraktas som ett hjälpmedel inom hälso- och sjukvården. Detta gäller även efter att lagen om bidrag för glasögon till vissa barn och unga trätt i kraft den 1 mars 2016.

Socialstyrelsen konstaterade år 2013 att det krävdes recept från läkare eller en medicinsk motivering för att få bidragen. Från och med mars 2016 räcker det med en rekommendation från optiker. Ett landsting har krav på en viss skärpa. Ett landsting önskar att det fanns ett angivet riktvärde för lägsta synskärpa för att få glasögonbidrag.

Hur bidraget påverkat den tidigare bidragsnivån för glasögon

Socialstyrelsen konstaterade år 2013 att det fanns stora skillnader i landstingens bidragsgivning för glasögon till barn och unga. Skillnaderna handlade dels om bidragens storlek, dels om vad bidraget gavs för, men också om vilka åldersgrupper som kunde få bidrag. Fem landsting gav bidrag till standardglasögon till barn 8–19 år med belopp som varierade mellan 300 kronor och 1 000 kronor. Från den 1 mars 2016 har skillnaderna utjämnats när det gäller bidragsbeloppet. Alla barn och unga mellan 8 och 19 år med synfel kan i alla landsting nu söka glasögonbidrag på minst 800 kr per år.

För att undersöka om bidraget har påverkat den tidigare bidragsnivån hos de landsting som sedan tidigare gav bidrag för glasögon hade enkäten i 2017 en fråga om bidragsbeloppet. Tre landsting har ett större belopp än de 800 kr som lagen kräver för bidrag till glasögon och linser för barn och unga mellan 8 och 19 år. I ett av dem kan den sökande få upp till 1 300 kr, beroende på styrka på glasen. I ett annat kan de flesta sökande få 800 kronor, men i det fall de behöver glas med styrka från sfär +/-6,25 eller cylinder -4,0 får de 1 200 kronor i bidrag. I det tredje landstinget hade innan lagen trädde i kraft ett bidrag på 900 kr, och även idag gäller samma belopp.

Ett landsting har sänkt bidragsnivån till 800 kr från och med den 1 januari 2017. Tidigare hade landstinget tillämpat mer generösa regler även för 8–19-åringar, med 100 kr i bidrag för bågen och hela kostnaden för glaset.

I bilaga 7 finns en jämförelse mellan kartläggningarna 2013 respektive 2016 av landstingens bidrag till glasögon och linser till vissa barn och unga.

Avslutande kommentarer

Lag (2016:35) om bidrag för glasögon till vissa barn och unga trädde i kraft den 1 mars 2016. Reformen om glasögonbidrag är således ny och det behövs sannolikt mer tid innan den är fullt ut implementerad. Nedan följer några av Socialstyrelsens iakttagelser ett år efter lagens ikraftträdande.

Köns-, ålders- och regionala skillnader i relation till behov

- Det saknas en entydig kunskap om hur stor andel av barn och unga 8–19 år som har en synnedsättning och är i behov av glasögon eller linser, vilket innebär att det inte går att jämföra andelen barn som har tagit del av glasögonbidraget med behovet i målgruppen.
- Det finns regionala skillnader när det gäller hur stor andel av barnen/ungdomarna i åldersgruppen 8-19 år som har erhållit glasögonbidrag. Andelen varierar mellan 5,9 procent och 14,0 procent. Mot bakgrund av att det saknas entydig kunskap om hur stort behovet av glasögon eller linser är går inte heller denna skillnad att förklara.
- Det går heller inte med befintlig kunskap att uttala sig om varför antal pojkar som har beviljats glasögonbidrag är lägre än antalet flickor trots att antalet pojkar är högre i befolkningen eller om varför 18- och 19-åringar med synnedsättning har fått glasögonbidrag i mindre utsträckning än de yngre åldersgrupperna.

Administration och dess effekter för individen

Socialstyrelsen kan konstatera att skillnaderna mellan landstingen har minskat sedan 2013 men även i denna undersökning identifieras vissa skillnader:

1. om det går att få bidrag flera gånger per år om beloppet inte överstiger 800 kr
 2. om den unge/vårdnadshavaren behöver ”ligga ute med pengar”
 3. om bidraget kan användas även till synundersökning
 4. om det finns kriterier för val av optiker
 5. om det finns angivet riktvärde på lägsta synskärpa för att få glasögonbidrag (ett landsting anger riktvärde på synskärpa).
- Det är också skillnad i beslutstidens längd i olika landsting. Svaren från landstingen indikerar att webbaserade administrativa system kan underlätta hanteringen av bidraget och förkorta beslutstiden.
 - Socialstyrelsen kan också konstatera att flertalet landsting saknar system för systematisk uppföljning av de uppgifter som efterfrågades i detta regeringsuppdrag.
 - Jämfört med 2013 har, i en majoritet av landstingen inte införandet av lagen om bidrag för glasögon till vissa barn och unga påverkat villkoren för de patienter 8–19 år som har behov av specialglasögon (t.ex. vid afaki, skelning).

Jämlikhetsperspektiv

- För att hushållsundersökningen skulle vara representativ användes ett slumpmässigt urval men resultatet visar att de flesta respondenter var sammanboende,

svenskfödda med medelutbildning och inkomst. Trots det visar resultatet att det finns signifikanta skillnader mellan olika socioekonomiska grupper bland annat avseende kännedomen om och användningen av glasögonbidraget.

- Information om glasögonbidraget till målgruppen behöver förbättras för att nå en större population. Hushållsundersökningen visar att en tredjedel av respondenterna inte kände till glasögonbidraget eller tyckte det var krångligt att söka bidraget. Vidare är informationen idag i huvudsak tillgänglig via internet och för svensktalande medborgare.

Barns och ungas röst

- Barn och ungas röst behöver komma in i denna fråga och barnens perspektiv behöver följas upp med hänsyn till barnkonventionen⁵.

Internationella jämförelser

- Sverige är ett av de få länder som har infört reformen om glasögonbidrag till alla barn mellan 8–19 år. Nya Zealand⁶ har både genomfört och utvärderat reform om glasögonbidrag för barn under 15 år i familjer med låg socioekonomiskt levnadsförhållande. Utvärderingen från hälsoministeriet i Nya Zealand visar också att reformen är ytterst nödvändig och bemöter ett behov. I överensstämmelse med resultat från denna rapport visar den Nyzeeländska utvärderingen att reformen är speciellt nödvändig för familjer med låg socioekonomisk status [13].

⁵ [HTTP://WWW.REGERINGEN.SE/CONTENTASSETS/586FA7DA22E74ED7A9E8A5BD41D101FE/KONVENTIONEN-OM-BARNETS-RATTIGHETER---MED-STRATEGI-FOR-ATT-STARKA-BARNETS-RATTIGHETER-I-SVERIGE-S2014.025](http://www.regeringen.se/contentassets/586fa7da22e74ed7a9e8a5bd41d101fe/konventionen-om-barnets-rattigheter---med-strategi-for-att-starka-barnets-rattigheter-i-sverige-s2014.025)

⁶ <http://www.health.govt.nz/your-health/services-and-support/disability-services/types-disability-support/hearing-and-vision-services/childrens-spectacle-subsidy>

Referenser

1. Socialdepartementet. Bidrag för glasögon till barn och unga. Ds 2015;28.
2. Socialstyrelsen, 2013. Landstingens stöd till glasögon för barn – En kartläggning inom ramen för landstingens hjälpmedelsverksamhet.
3. Socialstyrelsen, 2012. Sammanställning av vägledande dokument för barn-och skolhälsovård – Danmark, England, Finland, Norge och Sverige.
4. PM nr 5. Majblomman om skolbarns rätt till glasögon, Majblommans Riksförbund (2012-04-08).
5. http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Antalet-barn-vantas-oka-i-Sverige/.
6. Statistiska centralbyrån (SCB). Hämtad 2017-03-08 från.
7. Swedish Institute. Hämtad 2017-03-08 från <https://sweden.se/society/gender-equality-in-sweden/>.
8. Regeringskansliet. Hämtad 2017-03-08 från <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/>.
9. Stockholms universitet. Hämtad 2017-03-08 Från
10. <http://www.su.se/utbildning/studentservice/j%C3%A4mlikhet-likabehandling/begrepp-och-ordlista-1.10235>.
11. Stockholm universitet. Hämtad 2017-03-08 från <http://www.su.se/utbildning/studentservice/j%C3%A4mlikhet-likabehandling/begrepp-och-ordlista-1.10235>.
12. Folkhälsomyndigheten. <http://www.folkhalsomyndigheten.se/documents/publicerat-material/remissyttranden/2015/augusti/socialdepartementet-remissvar-bidrag-till-glasogon-for-barn-och-unga.pdf>. Hämtad 2017-03-08.
13. Review of Children's Spectacle Subsidy- Final report - Ministry of Health. Manatū Hauora. 28 February 2013. Wallington.

Bilaga 1

Lag (2016:35) om bidrag för glasögon till vissa barn och unga

Svensk författningssamling 2016:35

t.o.m. SFS 2017:67 SFS nr: 2016:35

Departement/myndighet: Socialdepartementet

Utfärdad: 2016-02-04

Ändrad: t.o.m. SFS 2017:67

Ändringsregister: [SFSR \(Lagrummet\)](#)

Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om landstingens skyldighet att lämna bidrag för kostnader för glasögon eller kontaktlinser till vissa barn och unga.

Särskilda bestämmelser om landstingens skyldigheter att erbjuda hälso- och sjukvård finns i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. och lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. *Lag (2017:67).*

2 § Ett landsting ska lämna bidrag för kostnad för glasögon eller kontaktlinser till barn och unga som är mellan 8 och 19 år och som omfattas av landstingets skyldighet att erbjuda hjälpmedel enligt 8 kap. 7 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Detsamma gäller den som erbjuds hälso- och sjukvård med stöd av lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. och lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd.

Regeringen får meddela föreskrifter om bidragets storlek och övriga villkor för bidraget samt om återbetalningsskyldighet. *Lag (2017:67).*

3 § Beslut om bidrag för kostnad för glasögon eller kontaktlinser till barn och unga enligt 2 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Bilaga 2

Förordning (2016:36) om bidrag för glasögon till vissa barn och unga

Svensk författningssamling 2016:36

SFS nr: 2016:36

Departement/myndighet: Socialdepartementet

Utfärdad: 2016-02-04

Ändringsregister: [SFSR \(Lagrummet\)](#)

Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

Inledande bestämmelse

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om bidrag för kostnad för glasögon eller kontaktlinser till barn och unga enligt lagen (2016:35) om bidrag för glasögon till vissa barn och unga.

Undantag från förvaltningslagen

2 § Vid handläggning av ärenden enligt denna förordning tillämpas inte 33 § förvaltningslagen (1986:223).

Bidragets omfattning

3 § Bidrag för kostnad enligt 1 § ska uppgå till 800 kr per person.

Om kostnaden för glasögonen eller kontaktlinserna är lägre än 800 kr per person ska bidraget uppgå till den faktiska kostnaden.

Bidrag lämnas inte för kostnad för glasögon eller kontaktlinser som har skadats eller tappats bort eller kostnad för reservglasögon eller motsvarande kontaktlinser.

Förutsättningar för bidraget

4 § För att få bidrag för glasögon eller kontaktlinser krävs ett aktuellt recept eller ordinationsunderlag från en ögonläkare, ortoptist eller optiker.

Återbetalning och återkrav

5 § Den som har tagit emot bidrag enligt denna förordning är återbetalningsskyldig, om

1. mottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att bidraget har lämnats felaktigt eller med för högt belopp,
2. bidraget av något annat skäl har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta,
3. bidraget inte har använts för det ändamål som det har beviljats för.

Landstinget får besluta att helt eller delvis kräva tillbaka ett bidrag om någon är återbetalningsskyldig enligt första stycket.

Överklagande

6 § I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol.

Bilaga 3

Uppdrag att utbetala bidrag till landstingen
för glasögonbidrag till barn och unga –
Regeringsbeslut II: 3

Socialdepartementet

SOCIALSTYRELSEN	
Ink	2016-03-03
Doc.	61
Dnr	248/2016-19
Handl.	

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att utbetala bidrag till landstingen för glasögonbidrag till barn och unga

1 bilaga

Regeringens beslut

Socialstyrelsen får i uppdrag att utbetala ekonomisk kompensation i enlighet med *bilagan* för år 2016 motsvarande 120 000 000 kronor till landstingen för införandet av lagstadgat glasögonbidrag till barn och unga i åldern 8–19 år.

Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet, anslagsposten 11 Bidrag för glasögon till barn och unga. Medlen utbetalas engångsvis av Socialstyrelsen mot rekvisition senast den 1 december 2016.

Bakgrund

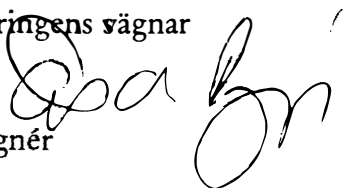
Lagen och förordningen gällande bestämmelser om bidrag för kostnad för glasögon eller kontaktlinser till barn och unga träder i kraft den 1 mars 2016.

Syftet med bidraget är att möjliggöra för flickor och pojkar mellan 8 och 19 år, oavsett bakgrund eller funktionsförmåga, att kunna delta på lika villkor i såväl skola som på fritiden. Det bidrar till att barn och unga kan leva och växa upp under goda förhållanden. En mer jämlik tillgång på glasögon bedöms motverka att barn och unga som lever i familjer i ekonomisk utsatthet och i dag inte får bidrag för glasögon hamnar i utanförskap. Bidragsgivningen till standardglasögon för barn och unga i åldern 8–19 år ser olika ut i olika landsting i dagsläget. Vissa landsting ger bidrag, andra inte och hur mycket landstingen ger skiljer sig åt.

Den nya lagen innebär att landstingen ska lämna bidrag för kostnad för glasögon eller kontaktlinser till barn och unga i åldern 8–19 år. Bidrag för kostnad för glasögon eller kontaktlinser ska uppgå till 800 kronor per person. Om kostnaden för glasögonen eller kontaktlinser är ett lägre belopp ska bidrag uppgå till den faktiska kostnaden.

På regeringens vägnar

Åsa Regnér

Michael Blom

Kopia till

Statsrådsberedningen

Finansdepartementet/Budgetavdelningen

Finansdepartementet/OFA/Kommunenheten

Regeringskansliets förvaltningsavdelning – ekonomiavdelningen

Regeringskansliets internrevision

Socialutskottet

Riksrevisionen

Landsting och regioner

Fördelning av 120 miljoner kronor för glasögonbidrag till landsting.
Fördelning efter befolkningsmängd per 1 nov 2015.

Län	Befolkning	Kr
01 Stockholms län	2 227 513	27 169 161
03 Uppsala län	353 617	4 313 096
04 Södermanlands län	283 183	3 454 007
05 Östergötlands län	445 594	5 434 947
06 Jönköpings län	347 425	4 237 572
07 Kronobergs län	191 062	2 330 399
08 Kalmar län	237 192	2 893 050
09 Gotlands län	57 394	700 039
10 Blekinge län	155 960	1 902 257
12 Skåne län	1 301 571	15 875 369
13 Hallands län	314 008	3 829 982
14 Västra Götalands län	1 646 153	20 078 265
17 Värmlands län	275 668	3 362 345
18 Örebro län	290 890	3 548 009
19 Västmanlands län	264 156	3 221 933
20 Dalarnas län	280 670	3 423 355
21 Gävleborgs län	281 678	3 435 650
22 Västernorrlands län	244 046	2 976 649
23 Jämtlands län	127 169	1 551 091
24 Västerbottens län	263 584	3 214 956
25 Norrbottens län	249 885	3 047 868
Total	9 838 418	120 000 000

Källa: SCB

Bilaga 4

Enkät till alla landsting i riket – Uppföljning av
glasögonbidraget till 8–19-åringar

Uppföljning av glasögonbidraget till 8-19-åringar

Bakgrund

Regeringen tog i februari 2016 ett beslut om att alla barn och ungdomar 8 - 19 år ska få ersättning för glasögon eller kontaktlinser med upp till 800 kr (Lag (2016:35) om bidrag för glasögon till vissa barn och unga).

Socialstyrelsen har nu fått i uppdrag av regeringen att kartlägga landstingens administration kring bidraget. Socialstyrelsen ska även analysera vilken effekt landstingens system och struktur för bidragshanteringen har för den enskilde. Projektet ska slutredovisas den 2 oktober 2017.

Inom ramen för projektet genomför Socialstyrelsen nu en kortare enkätundersökning till landstingen/regionerna med frågor kring glasögonbidraget till 8-19-åringar. Enkäten bör fyllas i av en person med god insyn i landstingets/regionens administration av glasögonbidraget.

Sista svarsdag för insamlingen är **tisdagen den 21 mars**.

Kontaktuppgifter

Lämnade kontaktuppgifter kan komma att användas av Socialstyrelsen vid förnyad kontakt inom ramen för aktuellt projekt.

Samråd med SKL

Socialstyrelsen har samrått med Sveriges Kommuner och Landsting, i enlighet med förordning (1982:668) om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från näringsidkare och kommuner, inför utformandet och genomförandet av enkäten.

Frågor

Frågor om uppföljningens syfte och innehåll kan ställas till:

Sharareh Akhavan

Tel: 075-247 41 48

sharareh.akhavan@socialstyrelsen.se

Vid frågor om webbenkäten (länkar, utskrift etc.):

Claes Falck

Tel: 075-247 30 62

claes.falck@socialstyrelsen.se

Instruktioner

Enkäten innehåller automatiska hopp om en följdfråga inte är relevant.

De svar som matas in i enkäten sparas när du klickar på flikarna "Föregående" eller "Nästa" längst ner på varje sida i enkäten. Du kan avbryta besvarandet och återgå till enkäten igen genom att klicka på länken i e-postbrevet.

Klicka på "Svarsöversikt" för att kontrollera och eventuellt korrigera dina svar.

För att få en utskrift av svaren klickar du på symbolen för utskrift i svarsöversikten. (Endast de frågor som du har besvarat finns med i svarsöversikten.)

För att skicka in dina svar till Socialstyrelsen klicka på "KLAR" på sista sidan i enkäten.

Det är möjligt att göra ändringar i enkäten fram till sista svarsdatum, även efter att du har skickat in svaren.

Dina kontaktuppgifter

Ditt namn:

Din befattning:

Din e-postadress:

Ditt tel.nr:

1 a. Hur många barn och ungdomar, 8-19 år gamla, har beviljats glasögonbidrag i ert landsting/region i enlighet med den nya lagstiftningen, under perioden 2016-03-01 till 2017-02-28?

Svara med ett heltal per fråga.

Kontrollera att det totala antalet stämmer med summan av pojkar och flickor.

Totalt antal: _____
 Antal pojkar: _____
 Antal flickor: _____

1 b. Hur många av dessa barn och ungdomar var vid ansökan folkbokförda i Sverige?

Svara med ett heltal per fråga.

Kontrollera att det totala antalet stämmer med summan av pojkar och flickor.

Om en uppgift inte finns tillgänglig, svara Vet ej.

Totalt antal: _____
 Antal pojkar: _____
 Antal flickor: _____

1 c. Hur många av dessa barn och ungdomar var vid ansökan ej folkbokförda i Sverige?

Inkludera asylsökande, papperslösa etc.

Svara med ett heltal per fråga.

Kontrollera att det totala antalet stämmer med summan av pojkar och flickor.

Om en uppgift inte finns tillgänglig, svara Vet ej.

Totalt antal: _____
 Antal pojkar: _____
 Antal flickor: _____

2. Fördela samtliga som fått glasögonbidrag under perioden 2016-03-01 - 2017- 02-28 i kön och tre åldersintervall

Svara med ett heltal i varje cell.

Om en uppgift inte finns tillgänglig, svara Vet ej.

	Totalt antal 8-19 åringar	födda 1996-1998	födda 1999-2002	födda 2003-2009
Totalt	_____	_____	_____	_____
Pojkar	_____	_____	_____	_____
Flickor	_____	_____	_____	_____

3 a. Hur många av de ansökningar om glasögonbidrag som kom in till landstinget under perioden 2016-03-01 till 2017-02-28 fick avslag?

Om uppgiften inte finns tillgänglig, svara Vet ej.

Totalt antal avslag: _____

3 b. Om möjligt, fördela antalet avslag på pojkar, flickor samt om den sökande varit folkbokförd eller ej?

Om en uppgift inte finns tillgänglig, svara Vet ej.

Pojkar, folkbokförda	_____
Flickor, folkbokförda	_____
Pojkar, ej folkbokförda	_____
Flickor, ej folkbokförda	_____

4. Vilka var de vanligaste orsakerna till att ansökningar fick avslag?

5. Hur lång tid tar det i ert landsting i regel från det att en ansökan om glasögonbidrag har mottagits till att ett beslut fattas?

- ☐ Mindre än en dag
- ☐ 1-2 dagar
- ☐ 3-5 dagar
- ☐ Mer än 5 dagar

Plats för kommentarer:

6. Vilket av följande gäller i ert landsting/region?

- ☐ Barnet/den unge som är i behov av glasögon kan välja fritt bland de optiker som är verksamma i länet
- ☐ Det finns uppsatta kriterier för vilken optiker som barnet/den unge kan välja

Plats för kommentarer:

Fråga 7 besvaras endast av de som svarat alternativ 2 i fråga 6**7. Om det finns kriterier för vilken optiker som barnet/den unge kan välja, vilka kriterier är det?**

Flera alternativ kan anges.

- ☐ Optikern måste vara ansluten till ett datasystem där administrationen kring glasögonbidraget samordnas
- ☐ Optikern måste ha avtal med landstinget, t. ex via LOV eller på annat sätt
- ☐ Annat kriterium. Vilket? _____

Plats för kommentarer:

8. Vilket maxbelopp betalas ut av ert landsting som bidrag till standardglasögon eller kontaktlinser för 8-19-åringar?

- ☐ 800 kr enligt lagen
- ☐ Ett större belopp, nämligen: _____

Plats för kommentarer:

9. Kan glasögonbidraget utifrån regelverket i ert landsting inkludera kostnader för synundersökning?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Vet ej

Plats för kommentarer:

10. Hur ser proceduren i ert landsting ut, när det gäller ansökan om glasögonbidrag?

- ☐ Optikern ansvarar för ansökan till landstinget utifrån en fullmakt från den unge el. vårdnadshavaren.
- ☐ Den unge/vårdnadshavaren ansvarar själv för ansökan genom att skicka in en blankett som optikern skrivit på.
- ☐ Båda alternativen är möjliga

Beskriv kort hur proceduren ser ut:

Frågorna 11 a och b ställs endast till de som svarat alt 2 eller 3 i fråga 10

11 a. När den unge/vårdnadshavaren själv ansvarar för ansökan om glasögonbidrag, innebär det att de i så fall får ligga ute med pengar tills ansökan är behandlad hos landstinget?

- ☐ Ja
☐ Nej

Plats för kommentarer:

11 b. Om ja, hur lång tid tar det i regel innan den unge/vårdnadshavaren får glasögonbidraget utbetalat?

12. Anger landstinget till optikerna vilken synskärpa som ska vara det lägsta kravet för att en 8-19-åring ska kunna beviljas glasögonbidrag?

- ☐ Ja
☐ Nej

Plats för kommentarer: (om ja, vilken synskärpa?)

13. Är det i ert landsting möjligt för en 8-19-åring att få glasögonbidrag vid flera tillfällen under ett år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr?

- ☐ Ja
☐ Nej _____

Plats för kommentarer:

14. Betalas glasögonbidrag ut även för att ersätta borttappade eller trasiga glasögon eller kontaktlinser?

- ☐ Ja
☐ Nej

Plats för kommentarer:

15. Planerar landstinget/regionen för några förändringar i administrationen av ansökningarna resp. fakturahanteringen avseende glasögonbidraget?

- ☐ Ja
☐ Nej

Plats för kommentarer:

16 a. Var kan allmänheten ta del av information från landstinget om glasögonbidraget?

Ange de informationskällor som finns.

- ☐ På landstingets/regionens webbplats
☐ På 1177.se
☐ I upptryckta informationsblad/broschyrer
☐ Annat. Vad? _____
☐ Landstinget har ingen allmän information om glasögonbidraget, vare sig på webben eller i tryckt form

Plats för kommentarer:

16 b. Om det finns informationstexter, har dessa texter översatts till andra språk?

- ☐ Ja
☐ Nej

Om ja, vilka språk?

17. Har ert landsting/region tagit fram information avseende glasögonbidraget som vänder sig till optikerna?

- ☐ Ja
☐ Nej

Plats för kommentarer:

18. Har ert landsting/region tagit fram information avseende glasögonbidraget avsett för asylsökande eller papperslösa eller för personer som i sitt arbete möter dessa grupper?

- ☐ Ja
☐ Nej

Plats för kommentarer:

19. Har införandet av lagen om glasögonbidrag på något sätt påverkat villkoren för de patienter 8-19 år som har behov av specialglasögon (t.ex vid afaki, skelning etc.)?

- ☐ Ja
☐ Nej

Utveckla svaret: Om ja, på vilket sätt?

20. Har landstinget/regionen några synpunkter på glasögonbidraget, t. ex hur det har fungerat att inkludera administrationen av det i landstingets uppgifter?

Enkätfrågorna besvaras på webben

Bilaga 5

Enkätundersökning till hushåll – Uppföljning
av reformen om bidrag för glasögon till vissa
barn och unga

Enkätundersökning - Uppföljning av reformen om bidrag för glasögon till vissa barn och unga – Socialstyrelsen – 2017

Q1: Kön

1. Man
2. Kvinna

Q2. Ålder

1. 18-29
2. 30-44
3. 45-64
4. 65+

Q3. Hur ser hushållsamansättningen ut i ditt hushåll?

1. Ensamstående utan barn
2. Ensamstående med ett inneboende barn
3. Ensamstående med två inneboende barn
4. Ensamstående med tre inneboende barn
5. Ensamstående med fyra eller fler inneboende barn
6. Sammanboende utan barn
7. Sammanboende med ett inneboende barn
8. Sammanboende med två inneboende barn
9. Sammanboende med tre inneboende barn
10. Sammanboende med fyra eller fler inneboende barn

Screena ut om 1 eller 6

Q4. Vad är ålder och kön på dina hemmaboende barn?

1. Barn 1
2. Barn 2
3. Barn 3
4. Barn 4

Screena ut om inte minst ett barn är mellan 8 och 19 år

Q5. Om du tänker på de av dina barn som är mellan 8 och 19 år, är det något av barnen som har en synnedsättning som gör att de behöver glasögon eller linser? (Lista per barn ja/nej)

1. Barn 1
2. Barn 2
3. Barn 3
4. Barn 4
5. Har inga barn med synnedsättning som gör att de behöver glasögon eller linser

Screena ut om svar "5, har inga barn med synnedsättning"

Q6. Är du helt eller delvis ansvarig för inköp av glasögon eller linser till ditt/dina barn mellan 8-19 år?

1. Jag är helt ansvarig för inköp av glasögon eller linser till mitt/mina barn
2. Jag är till minst 50 % ansvarig för inköp av glasögon eller linser till mitt/mina barn
3. Jag är inte alls involverad i inköp av glasögon eller linser till mitt/mina barn

Screena ut om svar "3"

Q7. Har du någon gång under de senaste 12 månaderna köpt glasögon/linser till något eller några av dina barn som är mellan 8 och 19 år?

1. Ja, till Pojke 8 år	Gå till fråga Q7b
2. Ja till Flicka 9 år	Gå till fråga Q7b
3. Ja till Pojke 10 år	Gå till fråga Q7b
4. Nej	Gå till fråga Q8

Q7b. Har inköp av glasögon eller linser till ert/era barn under de senaste 12 månaderna inneburit att hushållet fått avstå från andra nödvändiga inköp?

1. Ja	Gå till fråga Q7c
2. Nej	Gå till fråga Q8

Q7c. Kan du ge något exempel på inköp ni fått avstå? (Flera alternativ möjliga)

1. Kläder/skor till mig själv eller till min partner
2. Kläder/skor till barnen
3. Sjukvård till mig själv eller till min partner
4. Sjukvård till barnen
5. Mat
6. Egna glasögon
7. Fritidsaktiviteter för familjen
8. Resor för familjen
9. Annat: _____

Q8. Har ni någon gång under de senaste 12 månaderna väntat med att köpa glasögon eller linser till ert/era barn på grund av att ni inte har haft råd?

1. Ja Gå till fråga Q8b
2. Nej Gå till fråga Q8c

Q8b. Hur länge har du/ni skjutit upp inköpet?

1. Mindre än en månad
2. 1-2 månader
3. 3-4 månader
4. Mer än 4 månader

Q8c. Har ni någon gång under de senare 12 månaderna avstått från att köpa glasögon eller linser till ert/era barn på grund av att ni inte haft råd?

3. Ja
4. Nej

Q9. Känner du till att det finns ett glasögonbidrag från landstinget som kan användas för inköp av glasögon eller linser till barn mellan 8 och 19 år?

1. Ja Gå till fråga Q9b
2. Nej Gå till fråga Q10

Q9b. Vart hörde du första gången talas om glasögonbidraget?

1. Från landstinget
2. Från optikern
3. Via reklam
4. På annat sätt

Q10. Om du tänker på senaste inköpen av glasögon till ditt/dina barn. Hur finansierades köpet/köpen av glasögon eller linser till barn x? (Lista per barn från fråga Q7) (Flera alternativ möjliga)

1. Betalade hela summan med egna medel direkt vid köpet
2. Med bidrag från landstinget
3. Med avbetalning hos optikern
4. Betalade en del av summan med egna medel direkt vid köpet
5. Med ett banklån/sms-lån/telefonlån
6. Med bidrag från socialtjänsten
7. Med bidrag från en ideell organisation, t ex Majblomman
8. Annat

För de som svarade på alternativ två på fråga Q10, gå till fråga Q10b

Q10b. Du nämnde att du använt glasögonbidrag från landstinget. Hur stor del av kostnaden för glasögonen eller linserna täcktes av bidraget för din pojke som är 8 år? (exempel) (Lista per barn från fråga Q10)

1. Hela kostnaden för glasögonen eller linserna inklusive synundersökning
2. Hela kostnaden för glasögonen eller linserna exklusive synundersökning
3. Endast delar av kostnaden för glasögonen eller linserna

För de som svarade på alternativ två eller tre på fråga Q10b, gå till fråga Q10c

Q10c. Vad var den huvudsakliga anledningen att bidraget inte täckte hela kostnaden för din pojke som är 8 år (exempel)? Lista per barn från fråga 10b

1. Glasögonbågen kostade mer
2. Den typ av slipning vi behövde kostade mer
3. Synundersökningen ingick inte

För dem som svarat på alternativ två på fråga Q10 på minst 1 av barnen

Q11. Om du tänker på hur lätt eller svårt det var att få glasögonbidraget, vilket av följande stämmer bäst in på din uppfattning?

1. Det var smidigt att få bidraget beviljat och få glasögon för mitt barn
2. Det var krångligt att få bidraget beviljat och få glasögon för mitt barn

För dem som svarat på alternativ två på fråga Q11

Q11b. Kan du beskriva vad det var som gjorde att du kände att det var krångligt att få bidraget beviljat?

Öppen fråga.

Q12. Du nämnde tidigare att du kände till bidraget men att du inte använt det. Hur kommer det sig att du inte nyttjade glasögonbidraget vid köptillfället?

1. Jag kände inte till bidraget och fick ingen information hos optikern
2. Jag behövde inget bidrag
3. Jag tyckte det var för krångligt att söka bidraget
4. Annat: nämligen: _____

Q13. Har du som förälder några övriga synpunkter kring förutsättningarna för att få glasögonbidraget om man är barn i åldern 8-19 år?

Öppen fråga.

BAKGRUNDSFRÅGOR

B1. I vilket land är du född?

1. Sverige
2. Annat nordiskt land
3. Annat europeiskt land
4. Annat land
5. Vill inte uppge

B1:2. Hur länge har du bott i Sverige?

1. 0-1 år
2. 1-3 år
3. 3-5 år
4. Mer än 5 år

B2. Vilken är din högst avslutade utbildning

1. Ingen utbildning eller förgymnasial
2. Gymnasial utbildning
3. Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år
4. Högskoleutbildning minst 3 år

B3. Hushållsinkomst före skatt

1. 0-100.000:-
2. 100.001 – 200.000:-
3. 201.000 – 300.000:-
4. 301.000 – 400.000:-
5. 401.000 – 500.000:-
6. 501.000 – 600.000:-
7. 601.000 – 700.000:-
8. 701.000 – 800.000:-
9. 801.000 – 900.000:-
10. 900.000 +
11. Vill ej uppge

Bilaga 6

Panelkrav för webbundersökningen

Hushållsundersökningen genomfördes via Norstat Sveriges internetpanel (panel.se), som är en slumpmässigt rekryterad panel. Panelen består av cirka 70 000 medlemmar. Alla medlemmar i webbpanelen får ersättning i poängform som motsvarar riktiga pengar. Ersättningen är generellt cirka 1 krona per minut och enkät.

Webbpanelen har ett naturligt bortfall, dvs. medlemmar som avanmäler sig eller slutar svara, på cirka 20 procent per år. Norstat använder sig av påminnelser för att öka svarsfrekvensen på undersökningarna.

En bortfallsanalys har gjorts för denna studie. Som i alla paneler finns en underrepresentation av personer med lägre utbildning och inkomst samt nyanlända. För att säkerställa tillräckligt många svar från dessa grupper har kvoter använts. Norstat arbetar kontinuerligt med rutiner för att identifiera så kallade speeders⁷, straightliners⁸ samt oseriösa svar. Straightliners identifieras vid varje undersökning genom främst två olika metoder. En metod är att man lägger in en varning direkt i scriptet för skalfrågor där samma svar rakt igenom är direkt motsägelsefulla. Varningen aktiveras om respondenten svarat t.ex. 3 rakt igenom hela frågeblocket. Den andra och vanligaste metoden är att granska skalfrågorna på samtliga genomförda intervjuer. De respondenter som klassificeras som straightliners tas bort från undersökningen och ersätts av nya respondenter. Antalet straightliners per undersökning varierar mellan 0 och 5 procent av samtliga svar beroende på undersökningens längd. Speeders granskas också vid varje undersökning. Det räcker inte att jämföra svarstiden endast med median eller genomsnittstid för den totala målgruppen, utan man bör jämföra tiden för genomförande med en liknande målgrupp för intervjun. Annars riskerar man att ta bort samtliga intervjuer som inte svarat på ett specifikt block av undersökningen. Speeders identifieras oftast i kombination med granskning av öppna svar då vi gör en manuell bedömning av misstänkta speeders. Är man misstänkt speeders och har svarat oseriöst på samtliga öppna svar så tas man bort från urvalet och ersätts.

⁷ MED SPEEDERS AVSES RESPONDENTER SOM BESVARAT UNDERSÖKNINGEN 50 % ELLER SNABBARE ÄN MEDIANVÄRDET.

⁸ MED STRAIGHTLINERS AVSES RESPONDENTER SOM ENDAST KRYSSAT I MITTENVÄRDET FÖR SAMTLIGA FRÅGOR RAKT IGENOM UNDERSÖKNINGEN.

Bilaga 7

Jämförelse mellan kartläggning av landstingens bidrag till glasögon och linser till vissa barn och unga 2013 och 2017 (bokstavsordning)

* Avser schablonbidrag beroende på glas

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bi-drags be-lopp	Fritt val av opti-ker	Beslutstid	Synun-dersök-ning inklude-ras	Krav på syn-skärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte översti-ger 800 kr	Övrigt
Blekinge	*8-19 år	*Bidrag 300 kr	Recept krävs	800 kr	Ja	Mer än 5 dagar	Ja	Nej	Nej	Beskrivning av procedur: Optikern fyller i blankett i butiken som sedan skickas till landstinget. Bidraget dras av direkt i butiken så de inte behöver ligga ute med pengar. Administration: Planeras inte för några förändringar i administration av bidraget
	Glasögon/linser vid afaki , Personer som efter bästa korrektion uppnår synskärpa 0,3 och är medicinskt motiverat	1000 kr–1400 kr Glasögon inkl. båge ordine-ras som hjälpmedel	Bidrag 1 ggr/ år							
Dalarna	Kontaktlinser för personer med behov utifrån medicinska skäl Glasögon för personer med behov utifrån medicinska skäl i första hand glas till barn över 7 år vid skelning	Kontaktlinser 1400 kr två ögon, Byte av lins 300 kr/lins och halvår 500-1200 kr beroende på glas	Recept krävs	800 kr	Ja	3–5 dagar har flyttat handläggningen av bidraget till LD centralt. Beslut attesten kommer att delegeras vidare då det inkommer många fakturor	Uppgift saknas	Nej	Ja	Kommentar administration: Det är ett ekonomiskt bidrag och inget med Syncentralens målgrupp att göra. Så det har tagit tid från oss att handlägga detta men även tolka lagen och skapat våra lokala riktlinjer. Det har blivit en del frågor varför vi har tolkat olika

2013				2017						
Landsfing	Bidrag 8–19 år	Bidragsbe- lopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbe- lopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	Synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbe- loppet inte översti- ger 800 kr	Övrigt
Gotland	8 år – Glasögon högst 0,3 avstånds-glas Glasögon högst 0,3 bifokala	Egenavgift 500kr Egenavgift 700 kr	Recept krävs För glasögon till egenavgift krävs ordination från syn- central	800 kr	Ja	Mer än 5 dagar	Nej	Nej	Ja	Kommentar administration: Omfattande administration för ett bidrag som regionen enbart är en utbetalare av. Regionen har ingen påverkan på tjänsten som bidraget avser, dvs. undersökningar, försäljning av glasögon mm sker helt utanför regionen. Det är inte på något sätt ersättning för en tjänst som regionen annars tillhandahåller Förändringar i administration av bidraget planeras.

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	Synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Gävleborg	8–19 år som behöver bifokalglas Alla åldrar vid afaki Personer med behov av prismaglas utgår	Full ersättning för glasen och 100 kr för bågen. Glaskostnad för två par glasögon/bifokal-glasögon. Bidrag 100 kr till båge. Bidrag kan utgå för kontakt-linser Bidrag i vissa fall efter rekvisition	Recept krävs Inte bidrag för arbetskostnad, extrehandlingar	800 kr	Ja	1–2 dagar	Nej	Nej	Ja	Beskrivning av procedur: Optikern fakturerar regionen. Under 2017 kommer landstinget att övergå till att kunden får ansöka om bidraget till regionen. Kommentar administration: Riktlinjerna är otydliga. Svårt att få till en bra lösning då administrativa system saknades för ändamålet. Planeras inte för några andra förändringar i administration av bidraget.

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbe- lopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbe- lopp	Fritt val av opti- ker	Beslutstid	Synunder- sökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte översti- ger 800 kr	Övrigt
Halland	*8–19 år bidrag till glasögon/kontakt linser vid översynhet, närsynhet och brytningsfel Alla åldrar vid afaki, bidrag för avståndsglas/flerstyrkeglas (inte läsglas)	*450 kr för glasögon/kontaktlinser vartannat år, schablonbidrag 800 kr 950 kr 1100 kr 1250 kr för glasögon. Kontakt-linser bidrag med 1800 kr–2200 kr 625 kr per lins. Bidrag femte år.	Recept krävs Bidrag 1 gång per år Inte bidrag för båge Motion har lämnats in med förslag om kostnadsfria glasögon/kontaktlinser upp till 19 år som innebär att glas till glasögon eller kontaktlinser jämställs med andra hjälpmedel som kan förskrivas kostnadsfritt.	800 kr	Ja	Mindre än en dag	Nej	Nej	Ja	Beskrivning av procedur: Optikern skickar recept och blankett till Syncentralen och fakturerar Syncentralen. Det är även möjligt att få bidrag för glasögon inhandlade via nätet om recept är utfärdat av leg. Optiker. Kommentar administration: Ökade antal ansökningar har krävt resurser. Diskussion om att flytta administrationen till en central funktion. Planeras för förändringar i administrationen av bidraget. Svårigheter att det är olika regelverk i landstingen och regionerna

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Jämtland Härjedalen	Bidrag i speciella fall t.ex. vid afaki, skelning bifokal-glas keratkonus	Egenavgift 1000 kr per år. Personer remitterade till syncentralen med förändrad syn mer än 2 ggr år/år	Recept krävs. Bidrag 1 gång per år. Egen avgift för återbesök 400 kr	800 kr	Ja	Mindre än en dag	Ja	Nej	Ja	Administration: Administration av glasögonbidraget hanteras av Ekonomi- och löneservice via registrering/hantering i ekonomisystemet. Administrationen av bidrag till 0–7år hanteras av Syncentralen. Planeras för förändringar i administrationen av bidraget.

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	Synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Jonköping	8–11 år som får medicinsk behandling för synnedsättning eller skelning	Bidrag högst 700 kr	Recept krävs Bidrag 1 gång per år	800 kr Bidraget till barn 0–8 år har höjts till samma belopp (tidigare 700 kr) och administreras på samma sätt	Ja	Mindre än en dag. Systemet fungerar utmärkt och numera har vi mycket få frågor eller tveksamheter kring hanteringen.	Nej	Ja. Riktmärket att bidrag beviljas om synskärpan med befintliga glasögon understiger 0,8. För andra typer av synfel är leg optikers bedömning avgörande. Kontaktlinser som efter ett år inte längre är funktionsdugliga berättigar till nytt bidrag, oavsett om synen har förändrats eller ej.	Nej Små barn kan emellertid få mer än ett bidrag per år om behovet kan styrkas via intyg från ögonsjukvården	Beskrivning av procedur: Avdrag görs direkt i butiken. Optikern skickar faktura till regionen. Använder ett befintligt system för hjälpmedelshantering och har inga planer för förändringar i administrativa systemet
Kalmar	8 år - Personer med afaki, med synskärpa 0,3 (starka läsglasögon). Kontaktlinser vid afaki, gravmyopi, hyperopi, keratokonus, anisometri	Glasögon ordinerar som hjälpmedel kostnadsfritt Kontaktlinser ordinerar som hjälpmedel kostnadsfritt	Recept krävs	3–5 dagar Fakturahanteringen kommer att flyttas från planeringsavdelningen till ekonomienheten.	Nej	800 kr	Ja. Dock erhålls inte bidraget för endast synundersökning, kostnad för glasögon/kontaktlinser måste också finnas med för att bidraget ska utbetalas.	Nej. Kravet finns inte för 8–19 år, däremot finns lokala riktlinjer gällande barn 0–7 som hanteras av ögonmottagningarna i länet	Ja. Det är möjligt om det skett en synskärpeförändring, även om det totala beloppet då överstiger 800 kronor. Detta beslut togs efter att ha rådgjort med SKL	Beskrivning av procedur: Fakturaunderlag skickas från optiker till landstinget. Det krävs en hel del administration. Vi skulle behöva ett nytt register för att kunna följa vem som får glasögonbidrag. Planeras för förändringar i administrationen av bidraget

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	Synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Kronoberg	*8–12 år För alla vid afaki	*Bidrag 500 kr per år Full ersättning för glas/linser och arbets-kostnad. Bidrag till både med högst 100 kr.	Recept krävs En gång per år	800 kr	Ja	Mer än 5 dagar	Nej	Nej	Nej. Endast flera bidrag per år om styrkan förändras.	Administration: Utredning av lämplig administration pågår, Har en fakturaprocess med scanning av faktura, attestförfarande m.m. Landstinget håller dock kredittiden från optikerna som ställer fakturan.
Norrbotten	8 år– endast via syncentra-len Personer med ögonsjukdom, be-stående synskada eller synskärpa under 0,3 efter synkorrektion	Full ersättning som hjälpmedel vartannat år. Full ersättning som hjälpmedel	Recept krävs Bidrag en gång per år	800 kr	Ja	Mer än 5 dagar	Nej	Nej. Optikern ansvarar för ansökan till landstinget utifrån en fullmakt från den unge eller vårdnadshavaren.	Ja	Administration: Uppföljningen av utbetalat glasögonbidrag är för närvarande mycket enkel. För närvarande pågår ett projekt i Region Norrbotten avseende förbättrad uppföljning av glasögonbidraget.

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp för glas-ögon 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Besluts-tid	Synundersökning inkluderad	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Skåne	Prismaglas	Bidrag 800–1900 kr	Motion har inlämnats för kostnadsfria glasögon för barn och unga upp till och med 19 år	800 kr	Ja	3–5 dagar	Ja	Nej	Ja, Nytt bidrag endast kan utgå om synen är förändrad eller andra medicinska behov är förändrade.	Beskrivning av proceduren: Sökande inhandlar glasögon hos optiker. Utbetalning sker därefter till målsman genom bankkonto eller avi om sökande är under 18 år. Bättre om man hade haft en nationell samsyn/riktlinje runt hur landstingen ska hantera det. Rättighetslag: Anser lagen är en rättighetslag. En annan del i lagen "nytt bidrag betalas ut vid förändrat behov" är tolkningsbart
	Glasögon vid afaki	Bidrag 1000–1400 kr								
	Kontaktlinser två ögon/ första halvåret	Bidrag 1900 kr								
	Därefter byte av lins	Bidrag 950 kr								
Stockholm	8–18 år enkla glasönglas eller kontaktlinser, vid afaki, diplopi, (dubbelseende) och skelning.	Egenavgift på 1000 kr/år. De med grav synnedsättning trots korrigering mindre än 0,3 får glasögon kostnadsfritt som hjälpmedel	Recept krävs.	800 kr	Nej	Mer än 5 dagar	Ja	Nej. Stockholm läns landsting anger att de vill se gärna ett nationellt angivet riktvärde på lägsta synskärpa för att få rätt till bidraget	Nej	Administration: 2016-09-28 började man med webbaserade faktureringsystem. Har inga planer för förändringar i administrationen av bidraget

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	Synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Sörmland	8 år– och uppåt vid grav översynt-het, långsynt-het närsynt-het, brytningsfel, skelning eller dubbelseende	Glasögon/ prismaglas-ögon högst 2000 kr vartannat år. Linser högst 1000 kr/år	Recept krävs. Kostnad för båge ingår i bidraget. Inte bidrag till ar-betskostnad, reparationer hårdhets eller antireflex behandling	1200 De flesta får 800 kr, men behöver de glas med styrka från sfär +/-6,25 eller cylinder from -4,0 får de 1200 kr. Bidrag vid flera tillfällen under ett år	Ja	1–2 dagar	Ja	Nej	Ja	Beskrivning av proceduren: Optikern ger dem en blankett där optikern fyller i belopp och inköpsdatum och sätter dit en firmastämpel, sen fyller familjen i sina personuppgifter och skickar in blanketten och ett synintyg till Landstinget. Landstinget kontrollerar att de är folkbokförda här (asyl/papperslösa undantagna) registrerar dem i "glasögonregistret" och betalar ut bidraget

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbe- lopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbe- lopp	Fritt val av opti- ker	Besluts- tid	Synunder- sökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte översti- ger 800 kr	Övrigt
Uppsala	Personer med afaki	Kontaktlinser egenavgift 600 kr/år. För glas-ögon bidrag med 1500 kr för enkel slipade - 1800 kr för dubbelslipade	Recept krävs. 1 gg/år Inte för undersök- nings-kostnad. Bidrag för merkostnad vid med medicinska skäl	800 kr	Ja	Mer än 5 dagar	Nej	Nej	Nej	Beskrivning av proceduren: Vid avhämtning av färdiga glasögon hos optiker dras bidragsbeloppet av från den totala summan direkt hos optikern till kunden. Optikerbutiken debiterar landstinget i efterhand. Administration: Från och med 2017 administreras glasögonbidraget av Landstingets Resurscentrum
	Personer med stark närsynthet, kontaktlinser	Egenavgift 600 kr/år								
	Personer med prismakorrekt- ion och med medicinska skäl upp till 35 år som behöver dubbelslipade, progressiva glasögon	Bidrag för merkostnad vid medi- cinska skäl								

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	Synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Värmland	0–19år Kontaktlinser som förskrivs av ögon-specialist av medicinska skäl Kontaktlinser till personer med afaki, grava brytningsfel eller keratokonus	Kostnadsfria kontaktlinser som hjälpmedel via syncentralen. Egenavgift 1000 kr/år därutöver ges bidrag med max. 2000 kr. Kostnad över 3000 kr berättigar inte till bidrag	Recept krävs Bidrag 1 gång/ år Inte utprovning/rengörings kostnader Motion är inlämnad bidrag till alla barn och unga	800 kr	Ja	Mer än 5 dagar	Nej	Nej	Ja	Beskrivning av procedur: Registrering i särskilt systemstöd för glasögonbidrag. Fakturan scannas, verifieras, transferas och importeras in i ekonomisystemet. Där sker beslutsattest innan utbetalning till optikern. Har inga planer för förändringar i administrationen av bidraget

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	Synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Västerbotten	Personer med afaki	Bidrag 900 kr till 1 par bifokala / avstånd/ och närglas	Recept krävs Bidrag 1 gång per år Inte bidrag för båge	800 kr	Ja	Mer än 5 dagar	Ja	Nej	Nej	Beskrivning av procedur: Optiker butiken tar betalt av den sökande med aktuell rabatt exkl. synundersökning. De fakturerar sedan landstinget och bifogar ansökan och recept. En person har i uppgift att sköta fakturor och kontakter med optiker och ögonmottagningar. Optiker uttrycker att de fått ökad administration.
	Personer t.o.m. 19 år med ackommodativa esotropier	Bidrag 1300 kr till 1 par bifokala glasögon								
	Personer med keratokonus/afaki	Bidrag till linser 800 kr – max 5000 kr per öga								

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbe- lopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbe- lopp	Fritt val av opti- ker	Besluts- tid	Synundersök- ning inkluderas	Krav på synskärp a	Bidrag flera ggr/år, om totalbelop- pet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Västernorr- land	0–19 år med diagnostise- rad syn- skada/ synnedsätt- ning. Synskärpa mindre än 0,3	Glasögon ordineras kostnadsfritt som hjälpmedel	Recept krävs. Läkarbesö- ken är kostnadsfria. Bidrag 1 ggr/år Inte bidrag för båge, reparationer, hårdhet- färg eller anti- flexbehand- ling	900 kr	Ja	1–2 dagar	Nej	Nej	Nej	Beskrivning av procedur: Optiker fakturerar Landstinget Västern- orrland. Den unge/vårdnadshavar en blir återbetalnings- skyldig till Landstinget om bidraget nyttjas fler gånger än en gång per år. Administration: Hanteringen av bidraget till barn och unga har inneburit ökad administrativa arbetsuppgifter. Utökning av resurser för att hantera bidragsansökningar fakturerings m.m. har gjorts

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	Synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Västmanland	8– medicinskt motiverat Synskärpa mindre än 0,3	Glasögon ordineras kostnadsfritt som hjälpmedel genom syncentralen	Recept krävs	800 kr	Ja	Mindre än en dag	Nej	Nej	Ja	Beskrivning av procedur: Barnen går till optiker, hämtar ut glasögonen med bidraget avdraget på deras pris, optikern fakturerar oss. Det har varit oklart hur och vad ska administreras. Riktlinjerna ställer till det för både brukare, optiker och handläggaren

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	Synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Västra Götaland	*8–15 år	*500– 800 – 1000 kr beroende på glas/styrka/lins	Recept krävs för barn 0–7 år och från 16 år. Inte recept för barn 8–15 år Dock krävs ordinations underlag från leg. Optiker	800 kr	Ja	3–5 dagar	Ja	Nej	Nej	Administration: Det har fungerat väldigt bra att inkludera administrationen. Synverksamheten inom Habilitering & Hälsa i Västra Götalandsregionen, har lång erfarenhet av att administrera glasögonbidraget. Redan på 1990-talet administrerade Synverksamheten bidraget och under 2016 har vi utvecklat och implementerat ett välfungerande IT-stöd för kontrollera, följa upp och administrera glasögonbidraget
	Från 16 år med synskärpa 0,3	500– 800 – 1000 kr beroende på glas/styrka.								
	Personer med afaki. Personer med behov av speciallins	Bidrag till linser 1000 kr/ öga. Max 2 ggr/år	Bidrag 1 ggr/år							
	Personer med keratokonus synskärpa 0,3	Bidrag till linser 1200 kr/öga. Max 1 ggr/år	Kostnad för synundersökning ingår ej i bidraget							

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	Synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Örebro	*8–15 år	*600–900 kr beroende på glas. Båge 300 kr. Arbetskostnad 100 kr.	Recept krävs. Bidrag 1 gång per år	1300 kr Beroende på styrka på glasen	Nej	Mindre än en dag	Nej	Nej	Ja	Administration: Syncentralen ansvarar för administrationen sedan 1996. Under 2016 hanterades mer än 5500 bidrag utan extra resurs för uppdraget. Statistiken är konstruerad på enheten och har idag inte kontroll över antalet pojkar och flickor
	Kontaktlinser: 8–19 år	Kostnadsfritt som hjälpmedel vid medicinsk indikation								
	Fr.o.m. 20 år	Egenavgift 1000 kr / öga dock max 2800 kr/år								

2013				2017						
Landsting	Bidrag 8–19 år	Bidragsbelopp 8–19 år	Övrigt	Bidragsbelopp	Fritt val av optiker	Beslutstid	Synundersökning inkluderas	Krav på synskärpa	Bidrag flera ggr/år, om totalbeloppet inte överstiger 800 kr	Övrigt
Östergötland	8–19 år Personer med diagnostiserad grav syn-skada/ synnedsättning/ synskärpa lika med eller mindre än 0,3 via syncentralen	Glasögon ordineras kostnadsfritt som hjälpmedel	Recept krävs från läkare eller ortoptist - Bidrag 1 gg/år bidragsnivån för barn 0–7 år ses över	800 kr	Ja	1–2 dagar	Nej	Nej	Ja	Administration: Planeras för förändringar i administration av bidraget.